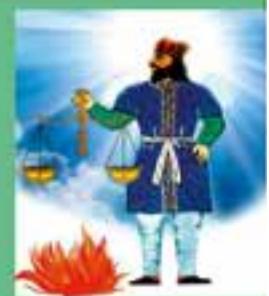

ПАРЧАМИ ДАВЛАТӢ – МУҚАДДАСОТИ МИЛЛАТ

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ ӮАРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

E-mail: law.tnu.tj@gmail.com

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ

№ 21-22 (121-122) 27-УМИ НОЯБРИ СОЛИ 2019, ЧОРШАНБЕ

ДАР ИН ШУМОРА:

ПАРЧАМ
– РАМЗИ
ИСТИҚЛОЛИЯТИ
МИЛЛӢ

с. 3

ИНЬОМИ
АНАТОМИ

с. 5

ПЕШВОИ МИЛЛАТ
ВА ИСЛОХОТИ
КОНСТИТУЦИОНИЙ
ДАР КИШVAR

с. 6

НАҚШИ АСАРҲОИ
ПЕШВОИ МИЛЛАТ
ДАР РУШДИ ҲАЁТИ
ҲУҚУҚӢ

с. 7

КАФЕДРАИ
ҲУҚУҚИ НАҚЛИЁТ
ВА ҲУҚУҚИ
ИСТИФОДАИ
САРВАТҲОИ
ТАБИЙ

с. 8-9

НАТИЧАҲОИ
ФАЪОЛИЯТИ ИЛМӢ-
ТАДҖИҖОТИИ
ФАКУЛТЕТ ДАР
СОЛИ 2019

с. 10-11

ПАРЧАМ –
ИФОДАКУНДАИ
ИСТИҚЛОЛУОЗОДӢ

с. 14

Парчам аз рӯзи қабули он дар радифи Нишони давлатӣ ва Суруди миллӣ ба сифати рамзи давлати соҳибхтиёри тоҷикон ба сарвати муқаддаси маънавии чомеаи мо табдил ёфта, хурду бузург ба он бо муҳаббату садоқат нисбат ба Ватан ва давлати миллии худ арҷ мегузоранд.

Эҳтиром ба Парчами давлатӣ ифодай эҳсоси муҳаббату садоқати ҳар як фарди Ватан нисбат ба давлатдории миллӣ буда, мардуми шариғи Тоҷикистон зериловои давлати худ дар ҳамаи соҳаҳо садоқатмандона заҳмат мекашанд.

Ҳар як фарди кишвар бо эҳтироми Парчами давлати худ эҳсоси ватандориву ватандӯстӣ, ҳудшиносиву худогоҳии миллӣ ва фарҳангсозу соҳибтамаддун будани ҳалқи хешро собит мекунад. Зоро дар он рӯҳи ниёғони некном, далериву матонат ва орзуву омоли мардуми кӯҳанбунёди мо инъикос шудаанд.

Парчам дар замони соҳибистиколӣ тавонист, ки ваҳдату ягонагӣ, ҳисси баланди миллӣ, нангу номуси ватандорӣ, инсондӯстиву фарҳангсолорӣ ва саъю талоши созандагии мардуми сарбаланди тоҷикро таҷассум намояд ва ормону орзухои деринаи ҳалқамонро дубора зинда гардонад.

Эмомали РАҲМОН

Муассис:
факултети
хуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармуҳаррир:
Эмомалий
МИРАЛИЙ
law.tnu.tj@gmail.com

Муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОҲОНЗОДА
Мухаррир:
Некруз САФАРЗОДА
Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ
ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Рахмон Д.С.
номзоди илмиҳои хуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети хуқуқшиносӣ,
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи хуқуқи
инсон ва хуқуқшиносии
муғрисавӣ,
Маҳмудов И.Т.
мудири кафедраи хуқуқи судӣ
ва назорати прокурорӣ;
Абдуллоев П.С.
муовини декан сид ба имла
работаҳои байналмилалӣ;

Сулаймонов Ф. С.
дотсенти кафедраи хуқуқи
байналмилалӣ

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М. М.
котиби Шӯрои амнияти
Ҷумҳурии Тоҷикистон;
Сайд Нуриддин Сайд
вазiri маориф ва илми ұТ,
узви вобастаи АИ ұТ;
Имомзода М. С.,
ректори ДМТ,
академики АИ ұТ;
Тоҳиров Ф. Т.,
академики АИ ұТ,
Маҳмудзода М. А.
профессори кафедраи
хуқуқи граждани,
академики АИ ұТ;
Насриддинзода Э. С.
профессори кафедраи
назария ва таърихи давлат
ва хуқуқ, узви вобастаи АИ ұТ;
Рахимзода М. З.
профессори кафедраи
хуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат,
узви вобастаи АИ ұТ;
Диноршоев М.
академики АИ ұТ

ШАРҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда
намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи
Times New Roman Tj 14
ҳуруфчинӣ шуда бошад.
Рӯзнома на ба ҳама андешаи
муаллифон мувофиқ аст
ва акриди муҳталифро ба
хотири риояи чандандешӣ
ба табъ мерасонад.

Рӯзнома дар Вазорати
фарҳанги ұТ таҳти №0336/рз
за 18-уми марта соли 2018
ба ғайд гирифта шудааст.
Ниҷонни индоре: ш. Душанбе
Буня Ҳисори, Шаҳраки
Донишҷон, факултети
хуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 907-67-20-20
939-25-99-28. Телефон: 1000
Наҷбатдори шумора:
Мирзӣ СОБИР

Дар ин лаҳзахои бисёр фараҳбашҳо тамоми устодон ва донишҷӯёни факултети хуқуқшиносиро нишоти шодии идона фаро гирифтааст. Зоро, боргоҳе, ки барои эшон бисёр мукаддас аст, даргоҳе, ки ҳазорон мутахассисони варзадаи хуқуқшиносро ба камол расонидааст – факултети хуқуқшиносии ДМТ ба синни хафтод мерасад. Ҳамзамон, фараҳбашҳо он аст, ки таҷлили ин санаи муборак

ба таҷлили 25-умин согларди қабули санади тақдирсози давлати миллии тоҷик – Конститутияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Рӯзи Президент ва Рӯзи Парчами давлатӣ рост омадааст, ки ҳудуғи некест барои аҳли хуқуқшиносон.

Бо мақсади дар сатҳи баланд таҷлили намудани 70-умин согларди таъсисёбии факултети хуқуқшиносӣ аз ҷониби раёсати Дошишгоҳи

миллии Тоҷикистон ва садорати фақултети хуқуқшиносӣ тадбирҳои зиёд рӯи даст гирифта шуд, ки яке аз он дар вазъияти тантанавӣ таҷлили намудани ин санаи муборак мебошад. Маҳз бо ҳамин мақсад таърихи 30-юми октябр соли 2019 дар бинои марказии Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон бо ҳузури мубораки роҳбарони мақомоти роҳбарикунандаи давлатӣ, соҳторҳои

хифзи хуқуқ ва олимони саршиноси илми хуқуқшиносӣ чамъомади тантанавӣ баргузор гардид, ки оид ба он дар шумораи қаблӣ маълумоти муфассал матраҳ гардида буд.

Маврид ба тазаккур аст, ки заҳмату меҳнати пайваста ва шабонарӯзии устодони факултети хуқуқшиносӣ дар самти омода намудани мутахассисони баландиҳтисос, ватандӯсту ватанпарвар ва саҳми арзандашон дар корҳои давлатиу чамъияти боиси қадрдонӣ гардида. Онҳо бо медалу ифтиҳорномаҳои давлативу соҳавӣ мукофотонида шуданд. Такдими мукофотҳои давлативу соҳавӣ ба устодони факултет то ҳол идома дошта, дар ин раванд таърихи 19 ноябр ба як зумра устодони факултет «Ифтиҳорнома» ва «Сипоснома»-и ректори Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон, санаи 22-юми ноября бошад, «Ифтиҳорнома» ва «Сипоснома»-и Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин «Сипоснома»-и декани факултети хуқуқшиносии ДМТ дар вазъияти тантанавӣ супорида шуд.

ТАҲКИМИ КОНСТИТУСИОНАЛИЗМ

Бо ибтикори кафедраи хуқуқи конституционӣ санаи 16 ноября соли 2019 бахшида ба Рӯзи Президент дар факултети хуқуқшиносии ДМТ семинари илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Накши Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳқими конститусионализми қишвар ибрози андеша намуд.

Семинари илмӣ-амалӣ бо сухани ифтиҳои декани факултети хуқуқшиносӣ, номзоди илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз гардид. Эшон ҳамаи иштирокчиёни семинари илмӣ-амалиро ба муносабати Рӯзи Президенти

мардуми шарифи Тоҷикистон хувияти миллии тоҷикро нигоҳ дошта, давлатдории милли дубора эҳӯ гардид.

Сипас мудири кафедраи хуқуқи конститусионӣ профессор Диноршоҳ А.М. бо сухани муқаддимавӣ баромад намуда, вобаста ба аҳамияти Рӯзи Президенти ұТ дар мамлакат ва накши эшон дар таҳқими конститусионализми қишвар ибрози андеша намуд.

Инчунин, дар семинар олимон, мутахассисон, кормандони мақомоти давлатӣ, омӯзгорон, аспирантон, унвонҷӯён ва магистрон иштирок намуданд.

Доир ба мавзӯи семинар маърӯзаҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтанд. Аз ҷумла, Инкишофи падидай президенциализм дар Тоҷикистон, Президент – қафили Конститутия ва хуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд дар ұТ, Накши Пешвои миллат дар рушди ислогоҳи конститусионӣ дар ұТ ва ғайра мавриди таҳлил қарор гирифтанд.

Таҳия
Эмомалий МИРАЛИЙ

ДИФОИ РИСОЛАИ ИЛМИ

Муваффакияту комёбихои устодон барои факултет ва дошишҷӯёни он мояи ифтиҳор ва сарфарозист. Устодони ин даргоҳ бо дарки масъулияти баланди қасбӣ рисолаҳои илмии худро сарбаландона химоя намуда, ҳазинаи илмии факултетро пурғоноват менамоянд. Аз ҷумла, санаи 12 октября соли 2019 ассистенти кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ дар соҳаи иктишоф ва истиҳроҳи нафт ва газ дар ұТ рисолаи илмии ашро дар Шӯрои диссертационии миллии назди факултети хуқуқшиносии ДМТ сарбаландона дифоъ намуд.

Идораи рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос», садорати факултети хуқуқшиносӣ, устодону кормандон ва дошишҷӯёни ин даргоҳи илму маърифат Саъдиеv И.З.-ро бо ин дастоварди арзишманд самимона табрик намуда, ба эшон камолоти муваффакона ва бурдбориҳои беназирро дар соҳаи илм таманно менамоянд.

ПАРЧАМ – РАМЗИ ИСТИҚЛОЛИЯТИ МИЛЛӢ

Таҳти ин унвон санаи 23 ноябрь соли 2019 бо ташаббуси кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ бахшида ба Рӯзи Парчами миллӣ дар факултет семинари илмӣ-назаријӣ баргузор гардид.

Семинари илмӣ-назаријавиро декани факултети хуқуқшиносӣ, номзади илмҳои хуқуқшиносӣ, дотсент Раҳмон Д.С. оғоз бахшида, иштирокчиёни семинари илмӣ-назаријавиро ба муносабати Рӯзи Парчами миллии ҶТ самимона табрику таҳният намуда, доир ба мухиммият ва арзишмандии ин мукаддасоти

миллӣ андешаронӣ кардан. Сипас мудири кафедраи криминалистика ва фаъоли-

яти экспертизаи судӣ дотсент Назаров А.Қ. вобаста ба ахамияти Рӯзи Парчами миллӣ, зери ин ливо ташаккул ёфтани шахсияти ватандусту соҳибмаърифат ва ифтихор аз давлату давлатдорӣ ибрози андеша намуд.

Доир ба мавзӯи семинар маърӯзахо мавриди баррасӣ қарор гирифтанд. Аз чумла, Парчам – шоҳсунуни давлатдории миллӣ, Иҷлосиёни XXI Шӯрои Олий ва сарнавишти Тоҷикистон ва ғайра.

Тахияи
САЪДИЗОДА Ҷ.

ГИРОМИДОШТ

Хурсандибахш аст, ки дар факултети хуқуқшиносии До нишгоҳи миллии Тоҷикистон устодони собикадор дар баробари омузгорони ҷавон кор ва фаъолият менамоянд. Зоро, онҳо барои мутахассисони ҷавони факултет роҳнамо буда, дарси хираду маърифат, мардонагиву шуҷоат, адолату адолатпешагӣ ва ватандустӣ ватанпарвариро пайваста талқин менамоянд.

Садорати факултети хуқуқшиносӣ пайваста устодони собикадорро дастгирий намуда, онҳоро ҳазинаи тиллоии ин даргоҳи мукаддас мӯаррифӣ менамоянд. Маҳз ба хотири гиromidoшти заҳмату талошҳои ҷандисолаи эшон баҳри омода намудани мутахассисони баландихтисоси риштаи хуқуқшиносӣ ва саҳми назаррас гузоштан дар ҳаёти ҷамъиятиву сиёсӣ онҳо-

ро бо мукофотҳои гуногун қадрдорӣ менамоянд. Бо дарназардошти гуфтаҳои боло садорати факултети хуқуқшиносӣ таърихи 16 ноября соли равон 70-солагии мудири китобхонаи факултет Утикеева Виктория Николаевна ва 63-солагии доктори илмҳои хуқуқшиносӣ, профессор Шарипов Тақдиршоҳ Шариповичро табрику муборак намуда, ба онҳо саломативу саодати рӯзгор ва умри дарози бобарагро орзу намуданд.

Аз ин лаҳзахои фараҳбахш истифода намуда, идораи рӯзномаи «Минбари хуқуқшинос» 80-солагии мудири китобхонаи факултет Утикеева Виктория Николаевна ва 63-солагии доктори илмҳои хуқуқшиносӣ, профессор Шарипов Тақдиршоҳ Шариповичро самимона шодбош намуда, ба онҳо тани сиҳат, ҳонаи обод, зиндагии бардавом ва тамоми ҳушиҳои рӯзгорро орзу менамоянд.

Тахияи
Миралӣ СОБИРОВ

ДАРСИ ИНТЕРАКТИВӢ

Факултети хуқуқшиносӣ бо мақсади баланд бардоштани сифати таълимӣ тарбия дар факултет пайваста тадбирҳои судмандро роҳандозӣ менамояд. Яке аз роҳҳои баланд бардоштани сатҳи дониши донишҷӯён ин бо роҳҳои нав гузаштани дарс ва бо истифода аз воситаҳои айёни тадрис намудан маҳсуб мейбад. Бо ин мақсад устодон ҳангоми гузаштани дарсҳо аз воситаҳои айёни ва роҳҳои нави дарсгузарӣ истифода менамоянд, ки барои донишҷӯён бениҳоят шавқовар ва дикқатчалбӯнанда мебошад.

Таърихи 14-уми ноября соли равон бо ташаббуси ассистенти кафедраи хуқуқи чиноятӣ ва муқовимат бо коррупсия Раҳмонзода Муҳаммад дар байни

Тахияи
Муҳаммад РАҲМОНЗОДА

ЭЙ ПЕШВОИ МИЛЛАТ

**Замоне тир буду тирборон,
Бигашта ҳалқи тоҷик бесаробон.
Замоне душмани тоҷик камон дошт,
Камон бар зидди ҳалқи Ориён дошт.
Намедонист, ки тоҷик қаҳрамон аст,
Фидоии замини ворисон аст.
Нарасид душмани тоҷик ба мақсад,
Ки моро буд ҳадя аз Ҳудованд.
Бикард ӯ оташи ҷанги Ватан ҳомӯш,
Убур кард ҳама сарҳадҳо чун Сиёвуш.
Паёми Ваҳдату осоиш овард,
Ба тоҷик сулҳу ҳам оромиш овард.
Ҷаҳон бар мо салому ҳам дуруд гуфт,
Замини тоҷикон гул-гул бишкуфт.
Бувад ӯ аз табори Ибни Раҳмон,
Бувад ӯ бехтарин ҳадя зи Яздон.
Аё, эй Пешво, Эмомали Раҳмон,
Ту боши қиблиагоҳи Тоҷикистон.**

Абдурахим ХОЛИҚЗОДА
д.и.х., профессор

ПЕЧИДАГИХ ОИ ВАЗЪИ СИЁСИИ ОЛАМ ВА ҚОНУНИЯТИ КОНСТИТУТСИОНӢ

(БАХШИДА БА 25-УМИН СОЛГАРДИ КОНСТИТУТСИЯИ ТОҶИКИСТОН)

Aгар ҳодисаҳои мудхиш, бетартибиву бенизомӣ ва бухронҳои шадиди низоми идораи кишварҳои мухталифи Африқо, Аврупо ва Осиёро, ки тавассути ВАО мебинем, ба тарозуи ақл гузорем, он гоҳ эҳсос менамоем, ки чи тавр он миллатҳо ва халқҳо теша ба поий худ, ба решай худ, ба ҳастӣ ва вахдати миллаташон мезананд.

(идома аз шумораи гузашта)

Дуруст аст, ки дар ин кортасири омилҳои берунӣ ва хидоятгарони кӯмакрасон кам нест. Вале иллати аслӣ дар тафаккури худи ин қавмҳо нуҳуфта аст. Аввал ин ки ин иллатро донишҳои инсонӣ аз қунгураҳои мухталифи илмӣ ҳамчун паст будани маданияти ҳуқуқӣ, дуруст фаъолият накарданӣ низоми таълим, рушд накарданӣ соҳаҳои илмӣ, маҳдудияти озодиҳо, набудани худшиносии миллӣ, заиф будани истехсолоти ватанӣ ва амсоли инҳо шарҳ медиҳанд.

Албатта, зикри омилҳои номбаршуда дар ҳадди мумайян, асос дорад, аммо мушкилии асосӣ дар ташкили речай муносибат бо иллатҳо, усули рафъ ва афзалияти онҳо дар ташкили ҳаётӣ иҷтимоӣ мебошад. Ин аз берун хубтар эҳсос мешавад, нисбат ба он, ки аз доҳил дарк мешавад.

ЧАРО?

Чунки дар ботини ин нерӯҳо афзалият ба ҷанбаҳо дода шудааст, ки манофеи ғурӯҳиро тавлид, таҷзия ва муковиматашонро такмил дода, ҳадафҳои олий ва ормонҳои ҳалкро, ки Конститутсияи Эълон намудааст, ноҳидагирифта, бекурб гардонид, ҷашми хиради аксари ятро манфиатҳои ғаразонк чун пардаи нозӯк ва ҳарир пӯшондааст.

**КОНСТИТУТСИЯ
НАҚШ ВА МАҚОМИ
ҲУДРО ДАР
ҲАЁТИ ҲУҚУҚИИ
ИН КИШВАРҲО
АЗ ДАСТ
ДОДААСТ.**

Гурӯҳҳои сиёсӣ мейёрҳои Конститутсияро ба тарзи ҳудро дода, речай ягонаи қонунияти конститутсии-

ниро инкор, назму низоми идораи конутситутсииониро ба фасод гирифтор наਮуда, ҳуқуқу озодиҳои инсонро танҳо дар муносибат бо худ ва ҷонидорони худ дода, дигар шаҳрвандон ва иттиҳоду нерӯҳоро ба ҳеч баробар ва қудрати меъёрҳои Конститутсияро ба нобудӣ қашдаанд.

Воқеяяти зиндагии мардум низдар замони навтарин ба сони афкори мутафаккирони замони нав (Волтер, Дидро, Руссо, Дж. Лок, Монтескё, Кант, Гегел ва дигарон) ба фаҳми конститутсия ва мазмuni меъёрҳои он аз даричаи манфиатҳои мухталиф ворид мешавад. Шояд ин воқеяят дар ҳамбастагӣ бо ақоиди ҷунин мутафаккирон сазовори таҳсин мебуд, вале мушкилии он, ки аз як ҷониб, воқеяят вобаста ба шароит имкони қабули ҷунин дидгоҳҳои ҷудогонаро бидуни тағайирпазии замонӣ ва маконӣ надорад ва аз ҷониби дигар ҳуди тафовути воқеяят аз назария ин нусхабардории ахволпешаи фикриро дар амалии муосир ба имтиҳони шадид гирифтор кардааст. Шароити ҳастии инсон бо омезиши мушкилиҳои иҷтимоӣ: муҳочириати иҷборӣ, иғтотгарии фароғӣ, терроризми байнамилалӣ ба озодии эътиқод сар дароварда, ҷонҳоҳии абарқудратҳо, шиддат гирифтани ҷонғарди ҷонӣ, гурӯнагии аксар мардуми кишварҳои Африқои Осиё, нарасидани оби нӯшоқӣ, тафовути ҳангӯфти миёни дороёну камбизоатон, даргирии оташи ҷонғои шаҳрвандӣ, нарасидани ҷойҳои корӣ, вазъи бади экологӣ, ғорати беистихолаи сарватҳои табии ва амсоли инҳо, ба дараҷае ҷаҷӯдӣ шудааст, ки на танҳо ҳуқуқ дар маҷмӯъ амалан ба бухрон гирифтор шуда, сиёсат думболи манфиатҳои ҷузъӣ сарсону, иқтисодиёт ба ҷуз аз манфиат дигар арзишеро дода наметавонад, ин вазъият мухити зисти инсонро ҳалалдор намудааст.

**Пешвои мухтарами
миллат бамаврид таъқид
намуданд, ки: «Таҳлилҳо¹
нишон медиҳанд, ки ҷаҳони
бо суръати қайҳонӣ
тағайирёбанда ва муборизаи
абарқудратҳо барои
тақсими неъматҳои моддӣ
ва сарватҳои табии дар
баробари дастоварҳои
бесобиқа бисёр осебапзир
гардида, зарари он ба та-
шаккули дунёи маънавии
инсон рӯ ба афзоиш мебо-
шад. Инсон дар 70-80 соли
охир оламро ба дараҷае
тағайир додааст, ки табиат
тайи таҳаввули ҷондани
миллионсолааш ва тамаддуни
инсонӣ дар зарфи мавҷуди-
яти беш аз даҳҳазорсолааш
ҷунин дигаргуниро надида-
аст... Ин ҳолат вазъи зинда-
гии олитиарин ҷавҳари офа-
риниш, яъне инсонро дар
гаҳвораи ў – саёраи Замин
рӯз ба рӯз мушкил гардонида
истодааст».**

Дар ҷунин ҳолати ба-
миёномада ба гумон аст, ки
ғояҳои олии инсондӯстони
мадинаи фозила (Форобӣ),
андешаи бунёди шаҳри

офтобӣ (Кампанелла),
соҳибфармонии шаҳи хи-
радманд (Чомӣ) ва назарияи
сулҳи умум (И. Кант, ниг.
Кант И. К вечному миру.
M.2019.-434c.) дар алоҳида-
гӣ даво ба дармони ин бе-
морӣ гашта, инсониятро аз

сабук ба гирдоби манфиати
фардию ғурӯҳи манфиат-
хон (утилитаристҳо) ғӯта
задаанд.

Хол он ки воқеяят ба
замми он, ки қонунияти ва
нозукиҳои ҳудро дорад, вай
имкон надорад, ки табиати

рорати иқлими сайёраи Заминро ба 1,5 дарача баланд бардошта, мухимтарин сарҷашмаҳои моддӣ ва маънавии ҳаёти инсониро (оксиген, пириҳо, ҳуқуқи инсон) вазъиятшонро номуназзам гардонистааст.

вартайи бухронии маънавӣ ва
моддӣ раҳӣ бахшанд. Ҳатто
назарияҳои «хонаи боакл»,
«шахри боакл»-и иқтисоди
«ҷомеаи шаҳрвандии ҳуқуқӣ» дар сурате, ки ба
ҳуди инсон он неъмати бузурги мағкуравӣ – ХИРАД
намерасад, дар вазъияти ногувор қарор гирифтаанд.
Ба назар ҷунин мерасад, ки ғояи зиёд будани бадко-
рон дар рӯи замин нисбат ба некон (Куръони карим,
Сураи 7. Ояти 179) ва дид-
гоҳи табиатан афзалият до-
штани қашишҳои вахшо-
ни табиӣ дар инсон нисбат ба
унсурҳои накӯирдорию ҳирадмандӣ (Гоббс, Кант,
Ниг.: Кант И. К вечному миру. M.2019. C. 14.) дар
замони муосир исботи саро-
сарии ҳудро ёфта истодааст.
Дар асл мушкилӣ ба маротиб
фароҳтар аз он аст, ки мо-
онро эҳсос менамоем. Соҳи-
би ин навишта низ ба ҳеч
важеҳ дъаъои ҳалли ин мушкилии
ҷаҳониро надошта, танҳо аз дидгоҳи илми ҳуқуқ
назар ба бъаъзе аз иллатҳои
мабдаи ин раванд менамо-
яд, ки дар пахнои мағкураи
ҳуқуқӣ ва таносуби он бо
масъулиятҳои конститутсии
он реше давондаанд.

Онҳое, ки қимати де-
мократияро дар таълимоти
Руссо ё Монтескё ҳондаанд, ки ин
аст роҳи ҳалосии иҷтимоӣ
аз истисмори қудрат ва дар
баробари он дигар ҷонбаи
манфиати умумро дар мисоли
қонунияти Кант, ҳикмати
адли Ч. Ролз, мӯҳаббати
иҷтимоии Мавлоною инсо-
ни Фром дарк накардаанд,

гуногуннавъи инсонҳои як
давронро дар шароити мую-
сир комилан тобеи як ҷаҳон-
бинӣ ва як дидгоҳи универ-
салӣ гардонад. Маҳз ба ҳамин
хотир расман ҳокимиати як
ҷаҳонбинӣ, мағкураи як хизб
ё иттиҳодияи муайян тарики
конститутсияи манъ шудааст
(к.2. м. 8 Конститутсияи ҶТ).

Роҳи начот Ҷироҳони
ҳамоҳангии арзишҳои мух-
талиф, созиши ҷаҳонбинҳо
ва вуҷуди равияҳои гуногу-
ни сиёсӣ ва мағкуравӣ (к.1.
м. 8 Конститутсияи ҶТ) дар
радифи қонунияти консти-
тутсионист. Замони нав бо
озодипарастони ҷадид ин
воқеяятро гӯё нодида меги-
рифта бошанд, ки зери таъ-
сири ҷаҳонбинҳои мухтали-
фи носоз, ки ғояҳои олиро ба
сангари ҷонғо қашдааст,
бидуни ҳамдигарфаҳмӣ ба
нобудии яқдигар даст меза-
нанд. Ин ҳолат алланги ҷон-
ғои шаҳрвандиро афзун ва
нооромии ҷомеаҳоро ҷаҳонӣ
намудааст. Ин ҳама барои мо-
замоне бегона набуд.

**Аз ин рӯ, мухимтарин ва
асоситарин вазифа назди
ҳамаи мардуми Тоҷикистон
дар шароити имрӯз ва оян-
да хиҷзи вахдат ва оромии
ҷомеа аст, ки он аз Ҷироҳон
и афкори яқдигар, қадру
манзалини инсон, қону-
нияти конститутсияи
дастгирии дидгоҳҳои соза-
ндаи аз талаботи моддаҳои
8 Конститутсияи маншоғи-
ранда маҳсуб мегардад.**

(Давом дорад)

Яке аз масъалаҳое, ки имрӯз мавриди баррасии олимон қарор дода шудааст, ин масоили табиати ҳуқуқии узвҳои бадан ва ҳуқуқҳои соматикӣ чун объекти ҳуқуқҳои гражданий мебошад.

ИНЬОМИ АНАТОМИЙ

(оид ба фаҳмиши моддаи 151 Кодекси тандурустӣ)

Новобаста аз он ки мавзӯй бисёр рӯзмара бошад ҳам, мутаассифона дар катори дигар масоил, мукаррароти моддаи 151-и Кодекси тандурустии Чумхурии Тоҷикистон «Инъоми анатомӣ» то андозае баҳснок баррасӣ карда мешавад, ки вобаста ба он меҳоҳем ибрози андеша намоем.

Мутобики қисми 2-и моддаи 151-и Кодекси тандурустии Чумхурии Тоҷикистон инъоми анатомиро барои мақсадҳои илмӣ, илмию амалӣ ва таълими барои гузаронидани тадқиқотҳои биологию тиббӣ истифода бурдан мумкин аст.

Баъзе аз олимон дар он нуктаи назар мебошанд, ки моддаи 151-и Кодекси тандурустии Чумхурии Тоҷикистон хусусияти гражданий-ҳуқуқӣ дошта, инъоми анатомӣ ба сифати намуди васиятнома дар муносибатҳои меросӣ эътироф карда мешавад.

Бояд қайд кард, ки на дар ҳама маврид истифода карда шудани ин ё он категорияҳои гражданий-ҳуқуқӣ, дар дигар қонунҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ маъни махӯз гражданий-ҳуқуқии онро тако зо менамояд.

Инъоми анатомӣ аз як нуктаи назар бинобар сабаби истифода карда шудани ибораи «инъом» дар он, бо шартномаи тухфа ҳаммонанд мегардад. Аммо, чунин ҳулосабарорӣ хато буда, инъоми анатомӣ ҳечроҳ ба сифати тухфа эътироф нагардида, муносибатҳои гражданий-ҳуқуқиро ба миён намеорад.

Инчунин, қобили зикр аст, ки инъоми анатомӣ ба сифати намуди васиятнома низ баромад наменамояд, зоро:

1) Тибқи Кодекси гражданий Чумхурии Тоҷикистон васиятнома ин аҳди яктарафа мебошад, ки баҳри аз ҷониби меросгузор ихтиёрдорӣ намудани молу мулк (объектҳои ҳуқуқҳои гражданий ҳуд) равона карда шуда, дар шакли муқарраршуда ба расмият дароварда мешавад. Пас, васиятнома ин ҳамеша иродай субъекте мебошад, ки ин ё он молу мулкро (дар маъни васеъ) пурра ва ё қисман ихтиёрдорӣ менамояд. Дар ин асно, объекти васиятнома, агар шартан чунин ибо-

ра истифода бурда шавад, танҳо объектҳои ҳуқуқҳои гражданий баромад менамоянд.

2) Новобаста аз он, ки гӯё узвҳои бадани инсон ба сифати объекти маҳсуси ҳуқуқҳои гражданий эътироф карда мешаванд, онҳо ба сифати на объекти ҳуқуқҳои гражданий, на молу мулк эътироф карда намешаванд. Зоро, бояд қайд кард, ки объектҳои ҳуқуқҳои гражданий, дар маҷмӯй, ҳарчанде баъзе аз олимон узвҳои бадани инсонро бо мақсади ба катори объектҳо ворид намудан, ба сифати объекти маҳсус эътироф менамоянд, ҳусусияти гардишпазириро доро мебошанд.

Ҳолате ҷой дошта на метавонад, ки масалан як объект ба сифати объекти ҳуқуқҳои гражданий дар як муносибат баромад менамояд, дар дигар муносибат бошад, он баромад намекунад. Масалан, ашё чун объекти ҳуқуқҳои гражданий дар дилҳоҳ муносибати гражданий-ҳуқуқӣ бо назардоши речай ҳуқуқии

ҳуд истифода мешавад. Вобаста ба ин, дар ҳолати ба сифати қарздор эътироф карда шудани молики он, ашё тибқи тартиботи пешбининамудаи қонунгузорӣ ихтиёран ва ё мачбуран дар баробари дигар объектони қарздор барои пӯшонидани қарз равона карда мешавад. Чунин ҳусусият нисбати тамоми объектҳои ҳуқуқҳои гражданий хос мебошад, аз қабили ҳуқуқҳои молумулкӣ (ҳуқуки талаб намудан), натиҷаи кор, хизматрасонӣ, объектони моликияти зехнӣ ва ғайраҳо.

Саволе ба миён меояд, ки агар узвҳои бадани инсон ба сифати объекти маҳсуси ҳуқуқҳои гражданий бошанд, магар чунин ҳусусиятҳои умумии объектони ҳуқуқҳои гражданий ба онҳо низ пахн мегарданд? Албатта, не, зоро онҳо ба сифати объекти ҳуқуқҳои гражданий эътироф карда намешаванд. Пас, агар дар ҳоле, ки узвҳои инсонро ҳамчун объекти ҳуқуқҳои гражданий эътироф нашаванд, пас барои чӣ онҳоро тибқи васиятнома ба мерос

мондан мумкин аст? Чунин саволҳо аз натиҷаи фаҳмиши нодурустӣ инъоми анатомӣ ва хато будани нисбати он татбик намудани мукаррароти қонунгузории гражданий дарак медиҳад.

3) Инчунин, бояд қайд кард, ки ворис бояд дар ҳаҷми амволи гирифтааш ба қарзҳои меросгузор ҷавобгӯй бошад (моддаи 1187-и Кодекси гражданий Чумхурии Тоҷикистон). Пас, агар инъоми анатомӣ ба сифати васиятнома эътироф шуда, муносибатҳои меросӣ байни муассисаи илмӣ (ворис) ва шаҳси инъомкунанд (меросгузор) ба миён оянд, пас кредитори меросгузор метавонад барои талаб намудани баргардонидани қарзҳои меросгузор ба муассисаи илмӣ чун ворис муроҷиат намояд?

Посуҳ бояд ба саволи мазкур манғӣ бошад, зоро моҳияти инъоми анатомӣ ин гузариши ҳуқуқҳои амволии меросгузор ба ворис набуда, дар ин ҳолат муносибатҳои меросӣ ҷой надоранд. Зоро, ҷой тавре ки аллакай қайд карда шуд,

Фирӯз СУЛАЙМОНОВ
дотсенти кафедраи
ҳуқуқӣ байналмилӣ

мерос чун падидан ҳуқуқӣи гражданий муомилоти гражданий-ҳуқуқии объектони ҳуқуқҳои гражданиро тақозо менамояд ва маҳз дар асоси мерос як объекти ҳуқуқҳои гражданий аз як субъект ба субъекти дигар мегузарад. Чунин қоидаҳо ба инъоми анатомӣ хос нестанд, зоро узвҳои бадани инсон ба сифати объекти ҳуқуқҳои гражданий эътироф карда намешаванд.

4) Бар замми ин, дар ҳуди моддаи 151-и Кодекси тандурустии Чумхурии Тоҷикистон сӯхан дар бораи гузаронидани тадқиқотҳои биологию тиббӣ рафта, дар ҳолати ба миён омадани муносибатҳои меросӣ ҳангоми инъоми анатомӣ, чунин мукаррарот дар Кодекси тандурустии Чумхурии Тоҷикистон бояд дарҷ намегардид. Зоро, ҳангоми қабул намудани мерос ворис ба сифати молик (дар маъни васеъ ин категория) эътироф карда шуда, ҳуқуқҳои ворис танҳо бо гузаронидани тадқиқотҳои биологию тиббӣ маҳдуд карда намешуданд.

Ҳамаи ин сӯханҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки инъоми анатомӣ маънии гражданий-ҳуқуқиро доро набуда, дар ҳолати татбики муқаррароти қонунгузории гражданий нисбати ин ғуна муносибатҳо, як қатор оқибатҳои баҳснок ба миён меоянд.

Дар фарҷом мөҳостем оид ба ҳуқуқҳои соматикӣ низ ибрози ақида намоем. **ҲУҚУҚҲОИ БАДАӢ (СОМАТИКӢ)** ба монанди дигар ҳуқуқҳои инсон чой дошта, онҳо ба сифати объекти ҳуқуқҳои гражданий эътироф карда намешаванд. Зоро, объекти ин ҳуқуқҳо – узвҳои бадани инсон ҳуд ба сифати объекти ҳуқуқҳои гражданий эътироф карда намешаванд. Масъалаи ҳифзи саломатии шаҳс бошад, аллакай дар Кодекси гражданий Чумхурии Тоҷикистон дар шакли эътирофи он чун неъмати ғайримодӣ (моддаи 170) баррасӣ ва танзим карда шуда, пурра ба талаботи инкишофи муносибатҳои ҷамъиятӣ дар ин самт ҷавобгӯй мебошад.

ПЕШВОИ МИЛЛАТ ВА ИСЛОҲОТИ КОНСТИТУТСИОНӢ ДАР КИШVAR

Дар таърихи навини халқи тоҷик Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Раҳмон шаҳсиятест, ки на танҳо дар ташаккулу таҳаввули таърихи давлатдории соҳибистиколи тоҷик ва ҳастии имрӯзу фардои Тоҷикистон, балки барои эҳё намудани падидаҳои неку писандидаги арзишҳои волои фарҳангии ниёғонамон хизматҳои барҷаста кардааст.

Пешвои миллат мухтарам Эмомали Раҳмон чун шаҳсияти барҷаста вақте ба майдони сиёсат ворид шуд, ки миллати тоҷик парешон ва кишвар дар вартаи ҳалокат карор дошт. Паёми нахустини мавсуф аз Ичлосию XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 19 ноябрини 1992 дар Касри Арбоби шаҳри бостонии Ҳучанд барпо гардида буд, сарчамъозии миллат ва берун овардани Тоҷикистон аз ҷанги шаҳрвандӣ буд.

Мардуми кишварамон суханони таърихии Эмомали Раҳмонро, ки гуфта буданд:

“МАН БАРОИ ШУМО СУЛҲ МЕОВАРАМ”,
«ТО ВАҚТЕ КИ ЯК ФАРДИ МИЛЛАТ ДУР АЗ ВАТАН ВА ДАР ФУРБАТ ҚАРОР ДОРАД, МАН ХУДРО ОРОМУ ХОТИРҔАМЪ НАМЕҲИСОБАМ»,

«ТО КИ БОШАМ БАРОИ МИЛЛАТАМ, БАРОИ ҲАЛҚАМ, БАРОИ ДАВЛАТАМ ХИЗМАТ МЕКУНАМ»

хуб дар хотир доранд.

Бо ёд кардани қасам дар ичлосию ба садоқат ба қарзи худ, Эмомали Раҳмон ба депутатҳои ҳалқ ва тамоми мардум ваъда дод, ки «кори

худро бо бунёд намудани сулҳ оғоз ҳоҳад кард». **ВА Ӯ ҚАВЛИ ҲУДРО ИЧРО НАМУД.**

Марҳилаи нави таҳияи лоихаи Қонуни асосӣ байдар аз Ичлосию XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, барқарорсозии соҳтори конститутсионӣ ва ташаккули макомоти нави ҳокимияти давлатӣ оғоз ёфт. Сипас, дар Ичлосию XVI ғайринавбатии Шӯрои Олии ҶТ дар шаҳри Ҳучанд тавассути ворид намудани тағириру иловахо ба Қарори Шӯрои Олии ҶТ аз 23 августи соли 1990 «Дар бораи таъсиси Комиссияи оид ба таҳия намудани лоихаи Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҳайати нави Комиссияи конститутсионӣ таҳти роҳбарии Раиси Шӯрои Олии ҶТ Эмомали Раҳмон тасдик гардида.

Бо дарназардошти муҳимиёти таҳияи Конститутсиояи нав, Президиуми Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон турӯҳи кориро оид ба таҳияи лоихаи Конститутсиояи ташкил намуд, ки дар муддати шаш моҳ бо назардошти дастовардҳои илмӣ дар соҳаи ҳуқуқшиносӣ, ҳуқуқи

байналмилалӣ ва анъанаҳои миллӣ ду лоихаи Сарқонуниро таҳия намуд, ки яке ҳусусиятҳои ҷумҳурии президенտӣ ва дигаре парлумониро ифода менамуд.

Дар асоси масъулияти баланди таъриҳӣ, таҳлили воқеии воқеяни тоҷӣ, набудани омилҳои асосии идора-кунии ҷумҳурии парлумонӣ, аз ҷумла набудани ҳизбҳо ва созмонҳои таҷрибадор ва ба инҳо монанд, Комиссияи конститутсионӣ ба ҳulosai ягона омад, ки тибқи он ба муҳокими умумihalқӣ лоихаи Конститутсиояи ҷумҳуриявияро пешниҳод карда шавад, ки он шакли идора-кунии президентиро пешбинӣ менамуд.

Сабаби асосии таҳияи лоихаи Конститутсиояи нави мамлакат дар санаи 20 июли соли 1994 аз ҷониби Ичлосию XIX Шӯрои Олии ҶТ қабул шудани Қонуни ҶТ «Дар бораи ислоҳотӣ конститутсионӣ дар ҶТ, тартиби қабул намудан ва мавриди амал карор додани Конститутсиояи ҶТ» ба хисоб меравад».

Дар ҷараёни муҳокими

умумihalқии лоихаи Конститутсиояи нав беш аз 1,2 million шаҳрвандони қиҷвари мо ширкат варзишанд. Дар рафти муҳокими аз ҳамвatanoni ҳориҷа 8,5 ҳазор пешниҳодот ворид гардид. Мояни 27-уми ноября соли 1994, лоихаи Сарқонун ба роҷпурсӣ пешниҳод гардид, ки дар 64 ҳавза 2685724 шаҳрванд ба қайд гирифта шуд, 2535437 ё 94,4% шумораи умумии интихобкунандагон ширкат варзишанд. Дар натиҷа, 2352554 87,5% овоздиҳандагон барои қабули Сарқонуни нави Ҷумҳурии Тоҷикистон овоз доданд ва 105300 ё 3,92% зид овоз доданд.

Ҳамин тавр, 6 ноября соли 1994 Конститутсиояи замони соҳибистиколии Тоҷикистон қабул ва Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомали Раҳмон интиҳоб шуданд.

Муҳимтарин комёбиву дастовардҳои киҷвари азизи мо аз натиҷаи меҳнатҳои шабонарӯй ва иқдомҳои фидокоронаву қаҳрамононаи Эмомали Раҳмон ва ҳаммасланconi қодиқаш мебошад, ки имрӯз ҶТ дар арсаи байнамилалӣ ҳамчун давлати соҳибистикол, демократӣ ва дунявӣ мавқеи ҳосро сазовор гашт. Бузургтарни дастоварди Сарвари давлат барқарор кардани сулҳи комил ва вахдати миллӣ дар ҶТ мебошад. Тавассути таъмини сулҳ ва вахдати миллӣ ҳамчунин барои гузаштан ба барқарорсозии иқтисодӣ ёғозӣ корҳои созандагию бунёдкорӣ заминai хеле боэътиҳом гузашт.

Истиқололияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро зиёда аз 150 киҷварҳои ҷаҳон ҳамчун давлати соҳибистикол, демократӣ, дунявӣ ва ҳуқуқбунёд эътироф намуданд. Таҳти сарварии Эмомали Раҳмон тӯли 28 соли истиқололияти Тоҷикистон дар роҳи бунёди ҷомеаи мустақили демократӣ қадамҳои устувор гузашт. Дар ин муддат, соҳиби Парчам, Нишон, Суруди миллӣ, Пули миллӣ, Артиши миллӣ, Конститутсиояи Ваҳдати миллӣ ва ғайраҳо гардида.

ҚАҲРАМОНИ ҶУМҲУРИИ ТОҔИКИСТОН

Маҳз натиҷаи хизматҳои арзандаву шоёни ин марди шучӯз буд, ки ўро 11 декабря соли 1999 ҳамчун Қаҳрамони Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намуданд.

Мувофиқи Қонуни конститутсионӣ ҶТ «Дар бораи Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат» Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомали Раҳмон, ки барои ҳалқи Тоҷикистон хизматҳои бузургу беназир кардааст, ба сифати «Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат» эътироф шудааст.

Бояд қайд кард, ки маҳз

сиёсати хирадмандона ва талошу заҳматҳои пайвастаи фарзанди фарзонаи миллати номвар ва номбардори ҳалқи тоҷик Эмомали Раҳмон буд, ки ҳавфи аз байн рафтани давлат дар солҳои баъд аз ҷанги таҳмилӣ нигоҳ дошта шуд.

Аз рӯзи аввали омадан ба арсаи сиёсат то ба имрӯз Президенти киҷвар ҳамеша мекӯшад, ки давлатдории миллиро таквият баҳшад, осоишу сулҳу субот ва ҳаётӣ арзандаро барои миллати тоҷик фароҳам оварад. Дар ин ҷода, месазад, ки хизматҳои арзишманди Президенти киҷварро зикр намоем. Пеш аз ҳама Эмомали Раҳмон тавонист, ки миллатро аз ҳолати нобуд шудан ва ба коми фано рафтани начот баҳшад. Истиқори сулҳ дар киҷвар махз натиҷаи хиради воло ва ташабbusҳои сулҳо-фаринии Эмомали Раҳмон буд. Бо кӯшиш ва талошҳои пайдарҳами Президенти киҷвар Тоҷикистон аз буҳорни сиёсӣ, иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии маънавӣ раҳо ёфт ва тадриҷан зина ба зина сӯйи пешрафт аст.

Хизмати арзандай дигаре, ки Президенти киҷвар ба сомон расонид, раҳой аз бунбасти коммуникатсияи он аст. Бо пеш гирифтани ва амалӣ намудани ин сиёсат Сарвари мамлакат тавонист, алоқаҳои миёни тоҷиконро боз ҳам қавитар ва мутамарказияти давлатдориамонро мустаҳкамтар созад. Имрӯз низ ин сиёсати босамар идомаи худро дорад.

Сарвари киҷварамон Эмомали Раҳмон ҷонидори он аст, то ҳар шаҳрванди киҷвар ҳудшиносу ҳудогоҳ бошад ва дар ободии киҷвари азизамон, ки хонаи умумии ҳамаи тоҷикистонӣ ва тоҷикони бурунмарзӣ аст, саҳмгузор бошад. Дар умум бояд зикр кард, ки хизматҳои Президенти киҷвар назди миллатамон хеле бузург аст ва моро зарур аст, ки ҳамеша қадрдонии онро намоем, ба қадри сулҳу осоиштагӣ бирасем.

Човжил ФАНИЗОДА
ассистенти кафедраи
ҳуқуқи конститутсионӣ

Санаи 13 ноябрь соли чорӣ дар факултети хукукиносӣ ба Рӯзи Президенти Чумхурии Тоҷикистон махфили илмӣ-назариявии “Соҳибкор ва конун”-и наҷди кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ ва тичорат дар мавзӯи “Нақши асарҳои Президенти Чумхурии Тоҷикистон дар рушди ҳаёти хуқуқии ҷавонон” баргузор гардид. Махфилро мудири кафедраи хуқуқи соҳибкорӣ ва тичорат, номзади имҳои хукукиносӣ, дотсент Сангинов Д.Ш. ҳусни оғоз ба ҳашда, вобаста ба аҳамияти Рӯзи Президент ибрози андеша намуда, қайд кард, ки ба хотири арҷузорӣ ва эҳтиром ба Президенти Чумхурии Тоҷикистон ҳамчун рамзи садоқат ба Ватан дар қишварамон ҳар сол мувофиқи Қонуни ҶТ «Дар бораи рӯҳои ид» санаи 16 ноябр чун Рӯзи Президент ҷашн гирифта мешавад.

Дар баробари ин унвончӯи кафедра Каримова Рӯҳшона дар мавзӯи “Иҷлосияи тақдирсози миллат” баромад карда, қайд кард, ки заминai таърихи ин ид Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии ҟТ мебошад, ки санаи 16 ноябр соли 1992 баргузор гардид ва муҳтарам Эмомали Рахмон ба ҳайси ради Шӯрои Олий интиҳоб шуд. Эмомали Рахмон бо кирдору амалҳои некаш тавонист маддими парешонро муттаҳид, дар қишвар сулҳу вахдатро пойдор ва ба ҷангӣ бемантик хотима дод.

«ТО҆ЧИКОН ДАР ОИНАИ ТАЪРИХ: АЗ ОРИЁН ТО СОМОНИЁН»

Курбонов Ш. донишҷӯи соли 4-уми иҳтиноси ТҲМК вобаста ба яке аз асарҳои

НАҚШИ АСАРҲОИ ПЕШВОИ МИЛЛАТ ДАР РУШДИ ҲАЁТИ ХУҚУҚӢ

Президенти ҟТ муҳтарам Эмомали Рахмон – «Тоҷикон дар оинаи таъриҳ: аз Ориён то Сомониё» баромад карда иброз дошт, ки китоби мазкур силсилақитоб буда, аз ҷаҳор китоб иборат аст. Ин китоб аз нахустин асарҳои эҷоднамудаи Պешвои миллат махсуб мейбад, ки соли 1996 зери унвони «Тоҷикон дар оинаи таъриҳ» бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англосӣ дар шакли китобча ба ҷон расида, нашри тақорори он соли 1999 анҷом ёфтааст.

«ЧЕҲРАҲОИ МОНДАГОР»

Дар эҳёи суннатҳои таърихи фарҳангӣ ва дар ин рӯҳия ташаккул ва тақомул ёфтани худшиносии миллат асари дигари муҳташами Պешвои миллат муҳтарам Эмомали Рахмон «Чеҳраҳои мондагор», ки зиндагинома, осор ва пайкори 25 ҷаҳраи баргузидা илмӣ, адабӣ ва таърихиву сиёсиамонро мав-

риди таҳлилу баррасии амиқ қарор додааст, нақши муасир дорад.

«ВАҲДАТИ МИЛЛӢ МАРОМИ МОСТ»

Китоби мазкур маҳсулӣ андешаронҳои амиқи муаллиф доир ба таърихи фарҳанги бисёрасраи ҳалқи тоҷикӣ давлатӣ, марҳалаи эҳё ва ба барқарорсозии давлати мил-

ласи тоҷикон, рушди иқтисодии мамлакат, сиёсати иҷтимоӣ ва натиҷаҳои умебахши он, Ваҳдати миллӣ ва суботи иҷтимоӣ манғиатҳои миллӣ ва сиёсати хориҷӣ, мақоми ҟумҳурии Тоҷикистон дар ҷаҳони мусоир ва фардои дурахшони қишвари соҳибистиколамон сухан меравад. Китоби мазкур соли 2018 ба миқдори 3500 адад ба табъ расида, аз 4-уми иҳтиноси ТҲМК Болтаев А.

лии тоҷикон, рушди иқтисодии мамлакат, сиёсати иҷтимоӣ ва натиҷаҳои умебахши он, Ваҳдати миллӣ ва суботи иҷтимоӣ манғиатҳои миллӣ ва сиёсати хориҷӣ, мақоми ҟумҳурии Тоҷикистон дар ҷаҳони мусоир ва фардои дурахшони қишвари соҳибистиколамон сухан меравад. Китоби мазкур соли 2018 ба миқдори 3500 адад ба табъ расида, аз 4-уми иҳтиноси ТҲМК Болтаев А.

«УФУҚҲОИ ИСТИҚЛОЛ»

Билолов Шералий вобаста ба яке аз китобҳои Президенти ҟТ «Уфуқҳои Истиқлол» суханронӣ намуда, қайд кард, ки дар ин китоб доир ба бурду боҳт ва комёбиву дастворҳои қишварамон дар ҷаҳоряк асари Истиқлолияти давлатӣ, марҳалаи эҳё ва ба барқарорсозии давлати мил-

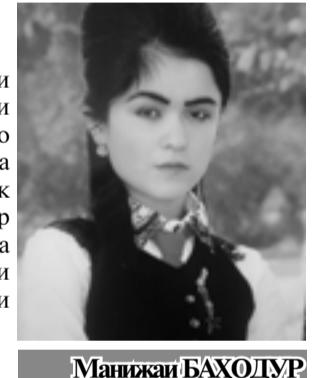

«ЗАБОНИ МИЛЛАТ – ҲАСТИИ МИЛЛАТ»

Ҳамзамон, донишҷӯёни дигар доир ба китобҳои муҳталифи Պешвои миллат ибрози назар намуда, нақш ва мавқеи онҳоро дар замони мусоир баланд арзёбӣ намуданд.

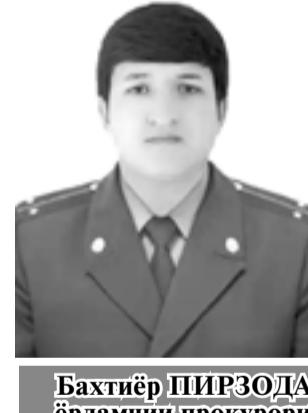
Дар умум маҳфил ҷаҳоҳои гуногуни фаъолияти Պешвои миллатро дар бар мегирифт, ки баҳри соҳибистиколамони ҟумҳурии Тоҷикистон як ҳадисаи ҷаҳонӣ мебошад. Қайд гардид, ки ҷаҳонон бояд асарҳои Президенти ҟумҳурии Тоҷикистон ҳамонанд ба аз таърихи миллати тоҷик ва дастворҳои он дар замони соҳибистиколамон оғоҳии бештар пайдо намоянд.

Ҳайём РА҆ЦАБЗОДА
ассистенти кафедраи
хуқуки соҳибкорӣ ва тичорат

Махкама БАҲОДУР
донишҷӯи соли 1

ПАРЧАМИ ДАВЛАТИ – ТА҆ЧАССУМГАРИ ҒУРУРИ МИЛЛӢ

Баҳтиёр ПИРЗОДА
ёрдамчӣ прокурори
ҳарбии гарнizoni
ш. Душанбе

Чи тавре ки Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ, Պешвои миллат, Президенти ҟумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомали Рахмон дар яке баромадҳои ҳеш кайд намуданд: “Парчами миллат – ифодагари истиқлол, нангӯ номус, ватандустӣ таҳвияти миллии маддуми қуҳанбӯнёди мост”.

Воқеан, парчам чун Ҷумҳурии Тоҷикистон маддими истиқлолибу соҳибистиколамони ҟумҳурии Тоҷикистон маддими ҳуҷӯрои ҷаҳонӣ муррабӣ мешавад. ҟумҳурии Тоҷикистон низ чун ҷузъи ҷудошаванди ҷомеаи ҷаҳонӣ пас аз ба даст овардани истиқлолӣ давлати 24 ноябр соли 1992 парчами давлатии ҳудро қабул кард, ки дар он волотарин максадҳои ҳалқи азизи мо дар ҷилои рангҳои он инъикос ёфтааст.

Бояд тазаккур дод, ки парчамдorӣ ҳамчун оини қуҳани давлатдории миллӣ тоҷикон барои ҳалқи тоҷик падидай наст. Зоро оини парчамдории ҳалқи тоҷик таърихи беш аз 4-ҳазорсоларо дорад, ки ҳанӯз дар давлатдории империяи Ҳаҳоманишҳо,

аллакай соҳиби парчам дирафши Қовиёни буд ва ин аз он далолат медиҳад, ки ҳалқи қӯҳанбӯнёду фарҳангсолори тоҷик дар ҳар давру замон ба суннати парчамдорӣ арчи ҳоса мегузорад ва онро чун ифодагари нангӯ номус, ватандустӣ таҳшаншиносӣ мешисобад.

Бо ибтикори Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ, Պешвои миллат, Президенти ҟумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомали Рахмон шурӯъ аз соли 2009 дар саросари қишвар санаи

24 ноябр ҳамчун Рӯзи парчами давлатӣ бо як шуқӯҳу шаҳомати ҳоса таҷлил карда мешавад, ки ҳадаф аз таҷлили он арҷ гузаштан ба фарҳанги ниёғон ва аҷодони гузаштаро дорад. Ин иқдоми шоиста, яъне ҷашн гирифтани Рӯзи парчами давлатӣ ҳамасола пеш аз ҳама хисси ватандустӣ мадронагиро дар қалби ҷаҳонону наврасон бол ҳам баландӣ мегардонад.

Боиси ифтиҳори маддуми шарафманди ҟумҳурии Тоҷикистон аст, ки санаи 30 августи соли 2011 бо иштироки бевоситаи Президенти мамлакат муҳтарам Эмомали Рахмон дар пойтаҳти мамлакат шаҳри Душанбе парчами муҳташами давлатӣ, парчаме, ки баландиаш дар ҷаҳон наизир надорад, дар баландии 165 метр афроҳта шуд. Эҳтиром ба парчами давлатӣ ин ифодай эҳсоси муҳаббату садоқати ҳар як фарди Ватан нисбат ба давлат мебошад. Пас моро мебояд, ки баҳри баланд бардоштан ба ин мӯқаддасоти миллӣ дар асари ҷаҳонӣ пайваста дар талош бошем.

РОҲНАМОИ МИЛЛАТ

Агар Ҳудованд миллатеро дӯст дорад дар асанӣ парокандашавиаш ба ў Պешвоеро ҳада мекунад, ки мамлакатро аз несташӣ начот медиҳад. Яке аз бехтарин ҳадаяи Парвардигори бузург барои миллати тоҷик ин Պешвое буд, ки аз замони ба сарӣ ҳокимиёт омаданаш дар дил орзу бунёди давлати демократӣ, ҳуқуқбӯнёд ва адолатпарварро дошт. Оре, ин Պешвои муаззам фарзанди ҳалқи тоҷик Эмомали Рахмон хаст. 16 ноябр соли 1992 дар ш. Ҳучанд Иҷлосияи 16-уми Шӯрои Олий баргузор гардид, ки максадаш хотима додан ба бетартиҳои доҳилий ва барро қардан ҳокимиёти конституционӣ буд. Дар ин рӯҳои сангини барои маддум даҳшатбор Պешвои сарсупурда лозим буд, ки ҳудро курбон қунаду муилатро сарҷамӣ. Онҳо меҳостанд, ки давлати тоҷикро ба порҷаҳо тақсим карда, ҳокимиёти ҳудро баркарор намоянд. Рӯзи 19-уми ноября соли 1992 баҳт ба рӯйи миллати тоҷик ҳандид. Дар Иҷлосияи Эмомали Рахмон Раиси Шӯрои Олий ва сарвари давлат интиҳоб гардид. Аз замони по баар асари сиёсат гузаштанаш ин абармарди бузурги дунёи сиёсат дар андешаи сарҷамӣ ҳалқ ва бунёди давлати мутарракӣ буд. Саванд ҳӯрӣ, ки то як ғурезае аз ҳоки Ҷаҳон берун аст, ман ҳаргиз ҳудро осуда наҳоҳам гузашт. Мисли онҳо ғурезае, ки чун мурғакони пазмони Ватан дар ҳоки бародари ағфон паноҳ мебурданд, ба Ватан даъват қард ва иброз дошт ки “Мо бояд дӯсту бародар бошем, то вазъиятро ором намоем”. Талошҳои пайгорона ва хизматҳои содиконааш буд, ки Эмомали Рахмон 6-уми ноября соли 1994 ба дастстерири маддуми тоҷик сарвари давлат интиҳоб гардид. Талош меваҳид то сулҳ дар қишвари тоҷик ҳуқмрон шавад. Натиҷаи заҳматҳои шабонарӯзии ў буд, ки 27-уми июняи соли 1997 дар шаҳри Москва “Созишномаи уму-

мии истиқлори сулҳ ва ризояти миллӣ” имзо гузашт шуд ва ҟумҳурии Тоҷикистон як қадами устувор ба сӯйи оянда гузашт. Соли 1999 барои хизматҳои беназираш дар роҳи сулҳ ва бунёди давлати

Конституционӣ Эмомали Рахмон ба унвони олии “Қаҳрамони ҟумҳурии Тоҷикистон” сарфароз гардонид. Дар интиҳоботҳои наҷбатии солҳо 1999, 2006 ва 2013 Президенти ҟумҳурии Тоҷикистон интиҳоб гашт. Бо ҳисси миллӣ ифтиҳори ватандустӣ метавон қайд кард, ки тавонист давлатеро бунёд қунад, ки имрӯз дар ҷомеаи ҷаҳонӣ шӯҳрати беандоза дорад. Хизматҳои шарафмандони ӯро дар роҳи бунёди давлати демократӣ ва таҳқими истиқлолият ҳалқ ба назар гирифта пешнҳод кардан, ки Эмомали Рахмон Պешвои миллати тоҷикон шинохта шавад ва дар ин бора Конуни конституционӣ ҟумҳурии Тоҷикистон дар бораи “Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Պешвои миллат” кабул карда шавад.

**Хизматҳои беназираш Պешвои муаззами
миллат Эмомали Рахмон зиёданд ва олимон
5-тои онҳоро бузург шӯморидан.**

1. Тахияи низоми ҳуқуки миллӣ.
2. Тасвиси ҳокимиёти давлатӣ.
3. Роҳ ба сӯйи давлати демократӣ ва ҳуқуқбӯнёд.
4. Эҳдокундандаи Ваҳдати миллӣ.
5. Ҳифзи Истиқлолияти давлатӣ.

КАФЕДРАИ ХУҚУҚИ НАҚЛИЁТ ВА ХУҚУҚИ

Курбонов Курбон
- мудири кафедра, дотсент

Одназода Рамазон
- дотсент

Кудбидинов Фазлииддин
- муаллими калон

Курбонализода Фурқат
- ассистент

Рушди соҳаи нақлиёт ва хизматрасонӣ яке аз самтҳои афзалиятноки иктисолиёти кишвар ба хисоб меравад. Табиист, ки аз инкишофи ин соҳа ва фаъолияти мӯтадили он пешрафти дигар соҳаҳои ҳаётан мухимми чомеа, аз қабили саноат, савдо, хочагии қишлоқ, хизматрасонӣ дар соҳаи ҳамлу нақли борҳо вобастагӣ дорад. Гузашта аз ин, таъмини истиқлолияти энергетикӣ, таъмини амнияти озуқаворӣ, баромадан аз бунбости коммуникатсионӣ ва саноатиқуонии мамлакат дар маркази таваҷҷуҳи ҳамешагии давлату Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад. Ҳамасола як қисмати мухимми Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъалаҳои замин, об, соҳтмон, хифзи мухити зист ва фаъолияти нақлиётину логистикӣ бахшида мешавад. Ҳамзамон масъалаи тарбияи кадрҳо ва мутахассисони ҷавон яке аз мавзӯъҳои ҳамешагӣ дар сухбату воҳӯриҳои Асосгузори сулҳу вахдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор доранд. Дар шароити кунунии рушди давлатдорӣ бо назардошти омилҳои гуногун зарурати омода ва тарбия намудани мутахассисон дар соҳаҳои замин, об, соҳтмон, нақлиёт, фаъолияти логистикӣ ва хифзи ҳуқуқии мухити зист ба миён омадааст.

ТАЪСИСИ КАФЕДРА

Бо фармоиши ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 22.05.2012, таҳти № 161-09 «Оид ба ворид намудани тағйирот ба соҳтори донишгоҳ

(дар бораи таъсиси кафедра таҳассусӣ)» дар соҳтори таркиби факултети ҳуқуқшиноси қафедраи таҳассусии ҳуқуқи нақлиёт ва ҳуқуқи истифодай сарватҳои табии таъсис дода шуд. Таҷшаббускор ва бунёдгузори қафедраи ҳуқуқи нақлиёт ва ҳуқуқи истифodai

сарватҳои табии, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Faғfurzoda Абдуҳалил Давлаталӣ мебошад, ки аз моҳи майи соли 2012 то моҳи майи соли 2015 ба ҳайси мудири кафедра фаъолият кардааст. Аз моҳи майи соли 2015 то имрӯз масъулияти иҷрои вазифai

мудири кафедра ба зиммаи номзади илмҳои ҳуқуқшиноси, дотсент Курбон Курбон Бобоевич мебошад.

ҲАЙАТИ КАДРИИ КАФЕДРА

Айни замон дар кафедра 8 нафар кормандони асосӣ (штатӣ) ба фаъолияти таълимӣ вобаста шудаанд. Аз онҳо ду нафар дотсент, як нафар муаллими калон ва 5 нафар ассистент мебошанд. Дар кафедра 2 нафар аспирант ва як нафар унвонҷӯй низ ба корҳои илмӣ машғул мебошанд. Аз ҷумла, дотсент Одназода Р.С., муаллими калон Кудбидинов Ф.Ш., ассистентон Соҳибов М.М., Курбонализода Ф., Амренова Ш., Буриев А.Р., Муминзода О.С., Сайдмуродова Т.А., Идрисов Я.А. кору фаъолият менамоянд.

Дар кафедра устоди равоншод Ҷабборов Раҳмон Ҷабборович то соли 2017 фаъолият намудааст. Устод фаъолияти кори худро ба ҳайси ассистент, муаллими калон ва дотсенти қафедраи ҳуқуқи нақлиёт ва ҳуқуқи истифodabarii сарватҳои табии фаъолият кардааст. Ба номи неки устоди равоншод як силсила корҳои неке пайванди ногусастаний доранд, ки ҳамеша дар дили ҳамкорону шогирдон ҷовидона бокӣ хоҳанд монд.

ИСТИФОДАИ САРВАТҲОИ ТАБИЙ

Буриев Акмал
- асистент

Муминзода Орифчон
- асистент

Амренова Шогуна
- асистент

Сайдмурадова Тахмина
- асистент

Абдуганийзода Бахтиёр
- асистент

Холикова Озодамоҳ
— лаборант кафедра

МАСЪУЛИЯТИ КАФЕДРА

Ба зиммаи кафедра тадриси фанҳои хуқуки экологӣ, хуқуки наклиёт, хуқуки кишоварзӣ, хуқуки замин, хуқуки обӣ, танзими хуқуки категорияҳои алоҳидай замин, шартномаҳои наклиётӣ, проблемаҳои хуқуки хифзи муҳити зист, хуқуки шаҳрсозӣ, вогузор шудааст, ки роҷеъ ба ин фанҳо барномаи таълимӣ, воситаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсӣ таҳия ва нашр шудаанд. Аз ҷониби устодони кафедра маводи зерини таълимӣ интишор шудаанд: “Хуқуки замин: китоби дарсӣ” (муаллиф

Соҳибов М.М., Душанбе: Андалеб-Р, 2015) “Хуқуки экологии Чумхурии Тоҷикистон: китоби дарсӣ” (муаллифон: Курбонов Қ.Б., Соҳибов М.М., Кудбудинов Ф.Ш. - Душанбе: Андалеб-Р, 2015), “Хуқуки кишоварзии ҶТ (муаллиф Ғафуров А.Д. - Душанбе: Буҳоро, 2012), “Хуқуки наклиёт: воситаи таълимӣ” (Зери таҳрири доктори илмҳои хукук, профессор Насриддинзода Э.С. - Душанбе: Буҳоро, 2012), “Хуқуки наклиёт” (бо забони русӣ, воситаи таълимӣ, зери таҳрири дотсент Қ.Б. Курбонов. – Душанбе, 2019), “Хуқуки замин: воситаи таълимӣ” (Мураттибон: Қ.Б. Курбонов,

Т.А. Сайдмурадова. - Душанбе: Эр-граф, 2019) ва гайра.

ТАЪСИСИ БАҲШИ МАГИСТРАТУРА ДАР НАЗДИ КАФЕДРА

Бо қарори Хукумати Чумхурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2007 №349 «Таснифоти давлатии равия ва ихтисосҳо дар ҶТ» тасдик шудааст. Дар ин санад зарурат ва аҳаммияти таъсиси ихтисосҳои гуногун барои пешрафти тамоми соҳаҳои хочагии ҳалқи кишвар пешбинӣ шудааст. Дар санади мазкур таъсиси ихтисоси 204010206 – хифзи хуқуқии табиат ва муҳити зист низ мукарар гардидааст. Барои амалишавии ин қарор соли таҳсили 2019-2020 дар назди кафедра аз рӯи ихтисоси 1-24010206 – хифзи хуқуқии табиат ва муҳити зист ихтисоси магистратура таъсис дода шуд. Таъсис ва фаъолияти ихтисоси магистратура дар назди кафедра дар оянда метавонад барои тарбияи мутахассисони сатҳи баланд, омода кардани қормандони лаёқатманди соҳавӣ барои мақомоти прокуратура, суд, Вазорати корҳои доҳилӣ, Вазорати наклиёт, Маркази миллии қонунгузории назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон, Кумитаи хифзи муҳити зисти назди Хукумати ҶТ, Кумитаи идораи давлатии замин ва геодезӣ ва дигар мақомоти давлатӣ мусоидат намояд.

САМАРАИ НАТИЧАИ ФАҶОЛИЯТ

Дастовардҳои дигари кафедраи хуқуки наклиёт ва хуқуки истифодаи сарватҳои табиӣ дар соли 2018 сарфароз гардидани дотсенти кафедра Одиназода Рамазон Сафар бо Ҷоизаи ба номи Исломӣ Сомонӣ мебошад.

Кафедраи хуқуки наклиёт ва хуқуки истифодаи сарватҳои табиӣ то имрӯз дар инкишофи танзими хусусӣ-хуқуқӣ ва умумӣ-хуқуқии муносибатҳо дар соҳаи наклиёт, кишоварзӣ, экологӣ, об, замин ва сарватҳои зеризамиӣ таваҷҷӯҳи хоса зоҳир намудааст.

Вобаста ба ин корҳои зерини илмӣ-талқиқотӣ дар кафедра гузаронида мешаванд:
— таҳлил ва муайян намудани табиати хуқуки муносибатҳои баҳши наклиёт ва кишоварзӣ дар ҶТ;

— муайян намудани таносуби қонунгузории экологии байналмилалӣ ва қонунгузории экологии Чумхурии Тоҷикистон дар танзими муносибатҳои хусусӣ-хуқуқӣ ва умумӣ-хуқуқӣ;
— мукарарар кардани хусусиятҳои асосии муносибатҳои наклиёт;

— муайян кардани мавкеъ ва нақши комплекси агросаноатӣ дар хуқуки кишоварзӣ;
— хусусиятҳои вазъи хусусӣ-хуқуқӣ ва умумӣ-хуқуқии муносибатҳои заминистифодабарӣ;

— муайян намудани равишҳои илмӣ-хуқуқӣ дар ҳалли проблемаи заминистифодабарӣ;
— муайян кардани мавкеъ принципҳои диспозитивӣ ва императивӣ дар ҷараёни муайяннамоии шартномаҳои наклиёт;

— муайян намудани омили асосии таъминкунандай амнияти озукварории кишвар, манбаи таъмини корхонаҳои коркарди саноатӣ бо ашёи хом, баҳши ташаккулҳоҳандай иқтидори содиротии мамлакат ва мухимтар аз ҳама, заминиаш ташкили ҷойҳои нави корӣ.

Ба зиммаи кафедра тадриси фанҳои хуқуки экологӣ, хуқуки наклиёт, хуқуки кишоварзӣ, хуқуки замин, хуқуки обӣ, танзими хуқуки категорияҳои алоҳидай замин, шартномаҳои наклиётӣ, проблемаҳои хуқуки хифзи муҳити зист, хуқуки шаҳрсозӣ, вогузор шудааст, ки роҷеъ ба ин фанҳо барномаи таълимӣ, воситаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсӣ таҳия ва нашр шудаанд.

Таҳияи
Курбон ҚУРБОНОВ

НАТИЧАҲОИ ФАЪОЛИЯТИ ИЛМИЙ-ТАДКИҚОТИИ

Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Рахмон дар суханронии худ ба ифтиҳори «Рӯзи дониш» санаи 01.09.2019 кайд намуданд, ки «Мо бояд кадрҳои ҷавобгӯ ба талаботи меъёроҳои байналмилӣ, мутаҳассисони дори сатҳи баланди қасбӣ ва кормандони ватандусту масъулиятшиносро омода наамоем. Таҷрибаи таъриҳӣ нишон медиҳад, ки шаҳсони босаводу донишманд барои ҳар як давлату миллат сарвати бебаҳо, нерӯи тавони зеҳӣ ва қафили пешрафти давлату чомеъ ба шумор мераванд. Дар ин раванд, ҳамеша дар ёд бояд дошт, ки мо ворисони мероси бузурги маънавии гузаштағони некноми худ ҳастем». Баҳри ноил гардидан ба ҷунин боварӣ ва хидоятҳои хирдмандана дар соли сипаришуда факултети хуқуқшиносии ДМТ як катор ҷарҳои даҳлдорро оид ба баланд бардоштани сифати таълим тарбия ва рушди илми хуқуқшиносӣ

андешид.

Соли 2019 яке аз солҳои бобаро варозсамири корҳои илмий-тадқикотӣ барои факултети хуқуқшиносӣ мебошад. Устодони факултет дар соли хисоботӣ баҳри иҷроиши корҳои илмий-тадқикотӣ ва омодасозии қадрҳои баландиҳтисос дар соҳаи хуқуқшиносӣ хиссаси арзанди худро гузоштаанд. Ҳамаи ин натичаҳои назаррас барои баланд бардоштани сифати таълим, такимили қонунгузории амалкунанда ва рушди босуботи Тоҷикистони азиз истифода ҳоҳанд шуд.

**РАВАНДҲОИ ИЛМИИ
ФАҶОЛИЯТИ ИЛМИИ
ТАДҚИҚОТИИ ФАҶУЛТЕТИ
ХУ҆ҚШИНОСӢ** гуногунҷабҳа буда, он ба масъалаҳои гуногуни назария ва таърихи давлат ва хуқук, масоили гуногуни соҳаҳои хуқуқи Чумхурии Тоҷикистон, ба монанди хуқуқи гражданиӣ, хуқуқи оилавӣ, хуқуқи соҳибкорӣ, хуқуқи андозӣ, хуқуқи молияӣ, хуқуқи ҷиноятӣ, мурофиаи гражданиӣ, хуқуқи судӣ, назорати прокурорӣ, хуқуқи байналмиллии оммавӣ, хуқуқи байналмиллии ҳусусӣ, хуқуқи замин, хуқуқи таъминоти иҷтимоӣ, хуқуқи экологӣ, хуқуқи наклиётӣ, хуқуқи қишоварӣ, хуқуқи маъмурӣ, хуқуқи гумруқ, хуқуқи мансил ва гайраҳо баҳшида шудааст.

Шумораи умумии омӯзгорони факултети хуқуқшиносӣ дар соли хисоботӣ 160 (25 нафараш зан) нафарро ташкил дода, барои иҷрои корҳои илмий-тадқикотӣ 131 нафари онҳо ҷалб карда шудаанд. Дар катори онҳо 21 нафарашон доктори илми хуқуқ, профессор мебошанд, ки аз ин шумора 2 нафарашон Академики АИ ҶТ, 2 нафар узви вобастаи АИ ҶТ, 68 нафар номзади илм, аз онҳо 54 дотсент, 3 профессор (59 номзади илми хуқуқ, 3 нафар номзади илмҳои филологӣ ва 2

нафар номзади илмҳои педагогӣ, аз ин шумора 12 нафарашон зан), 12 нафар муаллими қалон (2 нафари онҳо зан ва 1 нафари онҳо номзади илми хуқуқ ва 1 нафар номзади илмҳои филологӣ) ва 63 нафар ассистент (7 нафараш зан ва 9 нафари онҳо номзади илми хуқуқ) мебошанд.

Синну соли омӯзгорони факултет мардон 37-сола ва занон бошад 40-соларо ташкил медиҳад. Боиси сарфарозии ҳамаи омӯзгорон ва кормандони факултет аст, ки дар соли равон Азиззода У.А.-доктори илмҳои хуқуқ, профессори кафедраи хуқуқи инсон ва хуқуқшиносии мӯкоисавӣ ва муаллими қалони кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ Фоziлов Н.Н. аз ҷониби Асосгузори сулху ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Чумхурии Тоҷикистон мухтарам Эмомали Рахмон бо медали «Хизмати шоиста» сарфароз гардонда шуданд. Ҳамзамон, Абдуллоев П.С. номзади илмҳои хуқуқ, дотсенти кафедраи хуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ бо Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ дар соли 2019 сарфароз гардианд. Ҳамчунин, 3 нафар устодони сабқидори факултет Ямокова З.Д., Абдуллоев Н.А. ва Имомов А.И. ба унвони

профессори кафедра сарфароз гардонда шуданд. Зиёда аз 100 нафар омӯзгорони факултет бо медал, ифтихорнома ва сипосномаҳои соҳавӣ ба муносабати 70-солагии факултети хуқуқшиносии ДМТ қадрдонӣ гардианд. Соли 2019 ба ҷорабинҳои мухимми сиёсии қишивар, аз қабили таҷлили рӯзи Артиши миллӣ, 22-солагии рӯзи Ваҳдати миллӣ, Солҳои рушди дехот, сайёҳӣ ва хунарҳои мardumӣ, 28-умин солгарди Истиклолияти давлатӣ, 25-умин солгарди қабули Конститусиони Чумхурии Тоҷикистон, таҷлили рӯзи Президенти Чумхурии Тоҷикистон, рӯзи Парчами

нида шуд. Ҷунонҷи:

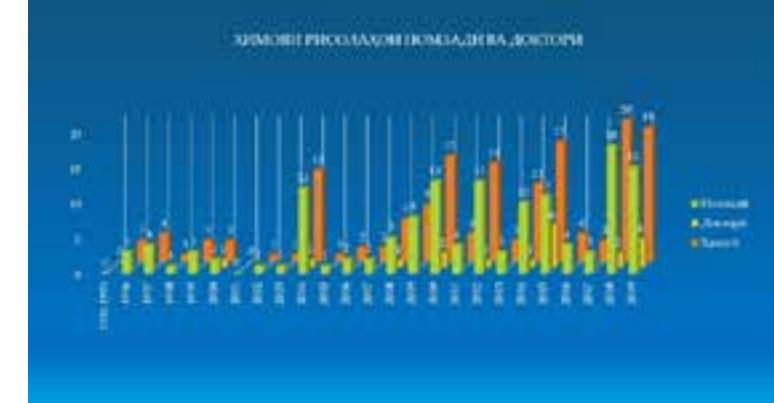
1. Конференсияи байналмиллии илмий-амалии дар мавзӯи «Эъломияи умумии хуқуқи инсон ва равандҳои мусоири рушди хуқуқи инсон: мушкилот ва дурнамо» 8-уми декабри соли 2018 баргузор гарди.

2. Конференсияи илмий-амалии ҷумҳурияйи дар мавзӯи «Инкишофи низоми давлатии хуқуқи Тоҷикистони соҳибистикол дар шароити ҳатарҳо ва таҳдидҳои нави глобалӣ» 20-уми майи 2018 баргузор гарди.

3. Конференсияи илмий-амалии ҷумҳурияйи дар мавзӯи «Масъалаҳои мухимми хуқуқи граждани дар Чумхурии Тоҷикистон» 8-уми июни соли 2019 баргузор гарди.

4. Конференсияи илмий-амалии донишгоҳӣ дар мавзӯи «Рушди падидаҳои адолати судӣ ва назорати прокурорӣ дар солҳои Истиклолияти давлатии ҔТ» санаси 15-уми майи соли 2019 баргузор гарди.

5. Конференсияи ҷумҳурияи илмий таҳти унвони «Рушди илми хуқуқ дар замони соҳибистиколии Тоҷикистон» дар иртибот бо 80-солагии академик Фозил Тоҳиров бо ибтикори факултети хуқуқшиносии ДМТ дар якҷояӣ бо Академияи илмҳои

давлатии Чумхурии Тоҷикистон, 27-солагии Иҷlosияи тақdirsozi XVI Шӯрои Олии Чумхурии Тоҷикистон ва 70-солагии факултети хуқуқшиносии ДМТ рост омад. Ба ин муносабат муబаризи накшаша Раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар факултети хуқуқшиносӣ як катор ҷорабинҳои мухим баргузор гарди. Дар асоси накшаша конференсияҳои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва ҷорабинҳои дар боло зикргардида, дар факултети хуқуқшиносӣ якҷанд конференсияҳои мизҳои мудаввар гузаро-

Чумхурии Тоҷикистон дар таърихи 21-уми июни соли 2019 баргузор гарди.

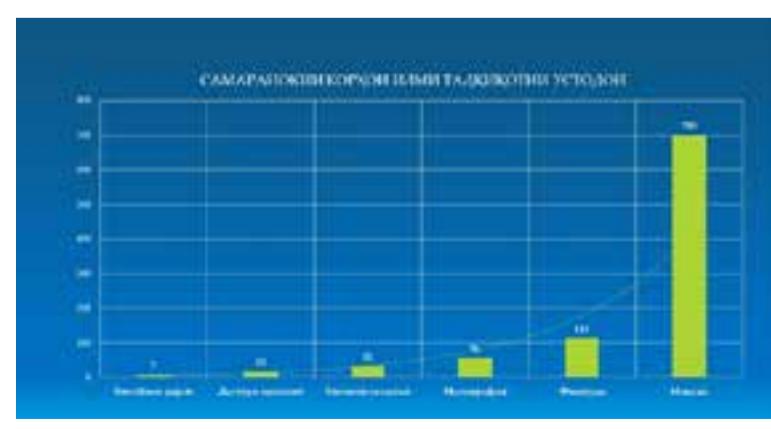
6. Конференсияи байналмиллии илмий-назарияӣ дар мавзӯи «Конститусиони Чумхурии Тоҷикистон ва низоми хуқуқи милли: заминаҳои рушди ва дурнамои илми хуқуқшиносӣ» баҳшида ба «25-солагии қабули Конститусиони Чумхурии Тоҷикистон» ва «70-солагии факултети хуқуқшиносии Тоҷикистон» 30-уми октobra соли 2019 баргузор гарди.

7. Конференсияи ҷумҳурияи илмий-назарияӣ хайати устодони кормандони ДМТ баҳшида ба «Солҳои рушди дехот, сайёҳӣ ва хунарҳои мardumӣ» ва «400-солагии Миробид Сайиди тоҷи Насафӣ» кори худро аз 20-уми то 27-уми апрели соли 2019 идома дод. Мувоғики барнома дар факултети хуқуқшиносии ДМТ дар 11 баҳш аз 172 маърӯза аз тарафи устодони кормандон пешниҳод шуда, 150 маърӯза мутобики накшаша 12 маърӯза иловагӣ шунуда шуд ва ғ.

Ҳамин тарик, дар давоми соли хисоботӣ дар факултет 2 конференсияи байналмилли, 4 конференсияи ҷумҳурияӣ, 1 конференсияи донишгоҳӣ, 12 мизи мудаввари ҷумҳурияӣ ва 8 семинарҳои илмий-назарияӣ баргузор гардидаст. Барои муқобиса, дар факултети хуқуқшиносӣ дар соли 2019 – 27, 2018 – 25; 2017 – 20; 2016 – 12; 2015 – 14 ва 2014 – 19 ҳамоши илмӣ баргузор гардидаст.

Дар соли ҷорӣ ҷиҳати баргузории панҷумин Форуми милли оид ба волоияти қонун дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯзгорони факултети ғаъзолона ширкат намуданд. Аз ҷумла, 45 омӯзгор дар таҳия намуданд мавзӯҳҳои баррасиҳавандада ва 20 нафар дар Форуми милли, ки 1-уми ноjabri соли 2019 баргузор гарди, иштирок намуда, андешаҳои худро перомуни мавзӯҳҳои мубранӣ баррасиҳавандада баён намуданд. Маводҳои Форуми II-юми хуқуқшиносии ҷавон аз ҷониби факултети хуқуқшиносии ДМТ нашр гарди.

Бо максади ба амал барвардани ҳамкориҳои дучониба факултети хуқуқшиносӣ бо макомотҳои хиҷзи хуқуқ, вазорату кумитаҳои давлатӣ, донишгоҳҳо, марказҳои илми таҳқиқати хуқуқшиносӣ дар ҔПР, имрӯз факултети хуқуқшиносӣ бо Прокуратури генералии Чумхурии Тоҷикистон, Суди Олии Чумхурии Тоҷикистон, Вазорати корҳои дохилии Чумхурии Тоҷикистон, Вазорати адлии Чумхурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илми Чумхурии Тоҷикистон, Комиссияи интиҳобот ва разъяснировиши Чумхурии Тоҷикистон, Маркази миллии қонунгузории назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон, Инсти-

ФАКУЛТЕТ ДАР СОЛИ 2019

тути фалсафа, сиёсатшиной ва хукуки ба номи А.Баҳоваддинови Академия илмҳои Чумхурии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов, Донишгоҳи давлатии дустии ҳалқҳои Федератсияи Россия, Донишгоҳи давлатии хукуки Москва ба номи О. Е. Кутафин, Донишгоҳи давлатии Санкт-Петербург, Мактаби олии иқтисодии шаҳри Москва, Донишгоҳи миллии Қазоқистон, Донишгоҳи Бремен (Олмон), Донишгоҳи миллии Қирғизистон ба номи Ж. Баласагина ва ғайра муносибати хуби илмиро доро мебошад.

Натиацай ин хамкориҳост, ки чихати амали намудани хамкориҳои байнамилалӣ як қатор омӯзгорони факултети хукукшиносии ДМТ ба аспирантура ва дифӯъ намудани рисолаҳои илмӣ ба донишгоҳои Федерации Россия (Давлатов Дилявар, Наимов Бобоҷон ва Носирзода Муҳаммад) ва ғайра сафарбар карда шудаанд.

Самаранокии корхой илмий-тахкикотии факултети хукук-шиносиро иштироки фаболонаи омӯзгорони факултет дар конференсияҳои байналмилалӣ, ҷумҳурияйӣ ва донишгоҳӣ нишон медиҳад. Дар соли ҳисоботӣ омӯзгорони факултет дар конференсияҳои байналмилалӣ 230 (соли 2018-111, соли 2017 – 60, соли 2016 – 54, соли 2015 – 50, соли 2014 – 44,), ҷумҳурияйӣ 240 (соли 2018-210, соли 2017 – 120, соли 2016 – 110, соли 2015 – 102, соли 2014 – 96) ва умумидонишгоҳӣ 120 (соли 2018-119, соли 2017-18, соли 2016-16 соли 2015-14, соли 2014-12) баромад кардаанд.

Дигар аз самтхои фаъолияти илмӣ-таҳқиқотии омӯзгорони факултетро аспирантура ташкил медиҳад. Дар факултети хукукшиносӣ 27 (соли 208–40, соли 2017– 35, соли 2016 – 43, соли 2015 – 46, соли 2014 – 44, 2013 – 47) нафар аспирант таҳсил менамоянд, ки аз ин шумора 4 (соли 2018–7, соли 2017–17, соли 2016 – 14, соли 2015 – 12, 2014–13, 2013–16) нафар дар шӯбай рӯзона ва 23 (соли 2018–33, соли 2017–18, соли 2016 – 29, соли 2015 – 34, 2014–32, 2013–31) нафари бокимондаро аспирантони шӯбай ғоибона ташкил медиҳанд. Дар факултет 70 нафар унвончу таҳқиқотҳои илми анҷом дода истодаанд. Ҳамзамон дар факултет 8 докторантӣ PhD таҳсил менамоянда.

Боиси хушнудист, ки дар соли 2019, дотсентон Сафарзода Анвар Ислом, Гадоев Бурхонидин Саймудинович, Курбонов Кобилҷон Шарифбоевич рисолаҳои доктории худро бо сари баланд дифӯй намуданд. Инчунин асистентон Исқандаров Шарафҷон Фахриддинович, Сидиков Диљшод Аҳроровиҷ, Соҳибов Муҳаммадҷон Маҳмадалиев

вич, Шарифзода Сайдж Шариф, Рачабов Комрон Давлатович, Ибрагимов Далер Каюмович, Сайдзода Шохин Нурилдин, Бобохонов Хамза Зиёратшоевич, Саломов Истроил Исматуллоевич, Раҳмон Далер Сафарбек, Сайдиев И smoил Зарифович рисолоҳии илмии худро бо муваффакият ҳи-

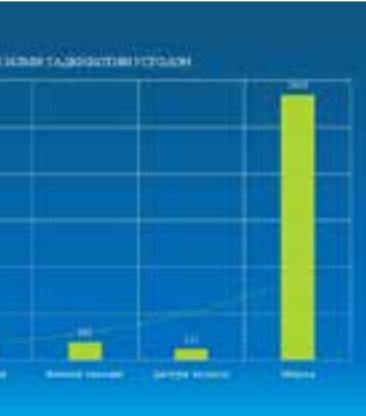
моя намуданд.
Зиёда аз ин дар Шўрои дифоэ, ки дар заминаи факултети хукукшиносӣ таъсис дода шудааст нафарони зиёде рисолаҳои

аст нағарони зиде рисолаи номзадий худро химоя намуданд.

Қайд намудан ба маврид аст, ки Шүрөй диссертационии миллий 6D.KOA-002 барои дарёфти дарачаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтинос доири ба ихтиносҳои 6D030100 – Хукуқшиносӣ, 6D030200 – Хукуки байналмиладӣ ва 6D030300 – Фаъолияти хизби хукук бо фармоиди Комиссияи

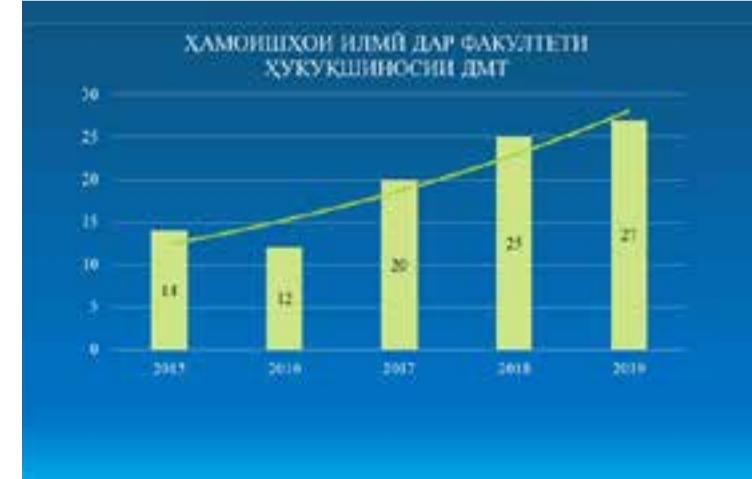
миро қабул ва баррасӣ менамо-
яд. Раиси Шурӯи дифоъ д.и.ҳ.,
профессор Диноршоҳ А.М. таъин
гардидааст.

Хамин тарик, дар соли сипа-
ригардид 15 рисолаи номзадӣ
ва 4 рисолаи докторӣ аз чониби
омӯзгорон ва унвончӯёни факул-
тет ва зери роҳбарии омӯзгорони
факултет химоя гардиданд. Уму-
ман дар факултети ҳукукшиносӣ

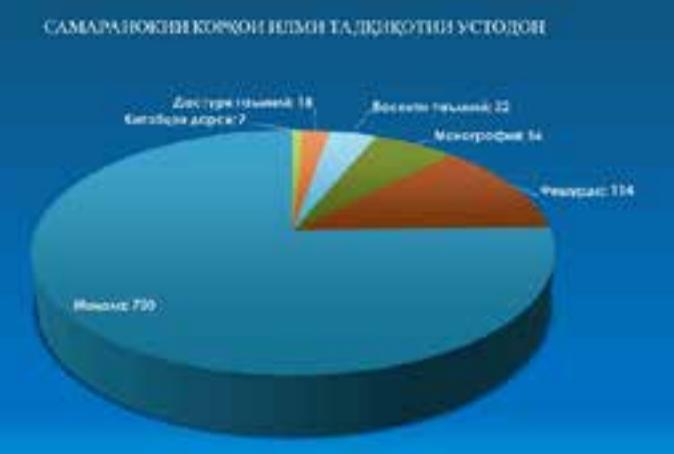
илмий дошта фаъолият меқунанд, ки ин 55,6%-ро ташкил медиҳад. Агар мо ба панҷ соли охири фаъолияти факултети хуқуқшиносӣ (2018, 2017, 2016, 2015) назар афканем шумораи умумии омӯзгорон, аспирантон ва унвончӯён, ки дифӯъ кардаанд 63 нафарро ташкил медиҳанд. Аз ин микдор 12 нафар рисолаи докторӣ ва 51 нафар рисолаи номзадӣ дифӯъ кардаанд. Дар солҳои истикло-лият 18 рисолаи докторӣ ва 139 рисолаи номзадӣ дар маҷмӯъ 157 рисола химоя карда шудааст.

Соли 2019 аз нигохи самар-
нокии корхой илмию таҳкотии
омӯзгорон, яке аз солҳои пурба-
рор ба хисоб меравад. Дар соли
2019 – 927 маводҳои чопӣ (соли
2018-807, соли 2017 – 634 соли
2016 – 617, соли 2015 – 663, соли

2014–650) ба нашр расонида шудааст. Аз ин шумора:

1. Монография – 56 (соли 2018-43 аз ин 2-тоаш дар хорича, (соли 2017 – 29-аз ин 3-тоаш дар хорича), (соли 2016 – 28-аз ин 3 – тоаш дар хорича), (соли

Русия ва кормандони макомоти хифзи хукук ба табъ расидаанд. Дар баробари ин 22 шумораи моҳномаи «Минбари хукуқшинос» дар соли 2019 аз чоп баромаданд, ки дар он мақолаҳои омӯзгорон, кормандони соҳаҳои гуногун, аспирантон ва донишгуҷёни факултет чоп карда шуданд.

Кобили зикр аст, ки мачал-лаи илмий-иттилоотии «Хәти хукукй» ба Шохиси илмии тақризшавандай Россия аъзо буда, ба Фехристи мачаллаҳои илмии тақризшавандай Комиссияи олии аттестатсионии назди Вазорати илм ва таҳсилоти олии Россия ва ба Фехристи мачаллаҳои тақризшавандай Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон ворид карда шудааст.

Дар соли ҳисоботи донишҷӯёни факултет аз ҷиҳати ишитирок дар озмунҳои ҷумҳурийӣ на-тичаҳои дилҳоҳ ба даст оварданд: Аз ҷумла миёни онҳо донишҷӯёни курси 4-уми шуъбаи рӯзона Са-мандари Каландар зери роҳбарии бевоситай Абдуллоев П.С. ҷои аввалиро дар Ҷоми Академияи ил-мҳои Ҷумҳури Тоҷикистон ба даст овард.

Конференсия чумхурия-
вии илмӣ-назариявии хайати
донаишҷӯёни ДМТ баҳшида ба
«Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва
хунарҳои мардумӣ» ва «400-сола-
гии Мирабид Сайидон Насафӣ»
мебошад. Мувофиқи барнома
дар 11 баҳш 308 маърӯзаҳои до-
нишҷӯён пешбинӣ шуда буд, ки
аз ин 305 марӯъзai донаишҷӯён
шунода шуд. Ймсол бо сабабҳои
узрноку файриузрнок тибқи бар-
нома З нафар донаишҷӯён дар
конференсия иштирок надош-
танд. Берун аз накшаш барнома 80
нафар дар конференсия маърӯза
карданд. Дар мукоиса ба соли гу-
зашта дар 11 баҳш 251 маърӯзаҳои
донаишҷӯён пешбинӣ шуда буд,
ки аз ин 249 марӯъзai донаишҷӯён
шунода шуда, бо сабабҳои узрно-
ку файриузрнок тибқи барнома 2
нафар донаишҷӯён дар конферен-
сия иштирок надоштанд. Берун
аз накшаш 74 нафар дар конферен-
сия матрӯза карда буданд.

Яке аз навгонихои ҳафтаи илм дар соли равон ин ташкил гардидани бахши магистратураи хуқуқиной мебошад. Муво-
фики барнома 60 нафар магистрон мъярӯзахои худро пешниҳод наму-
данд. Дар давоми рӯзҳои 22-24-уми априли соли 2019 мутобики бар-
нома ба магистрон имконият дода шуд, ки дар китобхонаи илми
факултет мъярӯзахои худро баро-

мад намоянд.
Бояд кайд намуд, ки конференсия имсола дар сатхи хеле хуб гузаронида шуд. Пешкаши мавзӯъх тарики слайд бо восита тахтахой электронӣ яке аз пешравихо дар кори конференсия имсола ба хисоб меравад.

имсола ба хисоб меравад.

Аз таклифу пешниходҳо дар боло зикргардида маълум мегардад, ки олимони факултет пайваста дар пайи омӯзишӣ ва таҳқиқоткарор доранд ва ин боиси пешрафти илми ҳукукшиносӣ ва хам такимили конунгузорӣ мегардад.

ОБ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДАХ ПРЕПОДАВАНИЯ

О значимости предметов историко-теоретико-правового цикла не раз говорилось и писалось, в том числе и на страницах данной газеты. К сожалению, часто проведение семинарских занятий по предметам История государства и права Таджикистана и История политических и правовых учений сводится к бездумному прочтению материала с телефона, при этом семинар сводится к диалогу между отвечающим и преподавателем они же между собой дискусируют, подводят итоги. Дабы привлечь всю академическую группу к участию в практическом занятии с использованием интерактивных методов проводятся театрализованные представления по Истории государства и права Таджикистана по теме «Суд и процесс по шариату» а также по Истории политических и правовых учений по темам: «А. Дониш о семье и воспитании детей», «Политико правовые взгляды Конфуция» и др.

На занятиях по Теории государства и права, академическая группа, рассматривая государство в биологическом, социальном и юридическом значении, рисуют картину государства как биологического организма. В биологическом смысле, согласно теории австрийского правоведа Кельзена государство – живой, естественный организм, форма социальной биологии. Органическая теория государ-

Галина АЗИЗКУЛОВА
доцент кафедры теории и истории государства и права

ства объясняет государство с точки зрения биологических закономерностей.

Основная цель практического занятия видится прежде всего в задействованности всех студентов академической группы в учебном процессе, а не узкого числа успешных студентов в лице докладчиков и сокладчиков. Каждый студент в любой момент занятия должен быть готов пояснить обсуждаемый вопрос и так или иначе прокомментировать рассматриваемую тему занятия. Ключевым моментом является тот факт, что, выйдя из аудитории, где проходило практическое занятие, студент должен иметь если не сформировавшееся мнение по конкретному вопросу, то определенное внутреннее желание разъяснить его для себя в самое ближайшее время.

Слово «парламент» впервые появилось в Англии (Parliament), хотя корень слова французский (*parler*) – «говорить», парламент – место, где разговаривают).

Французы, создав свой парламент, «вернули» себе это слово. Другие источники выводят это слово от латинского *parlare* – говорить, разговаривать. И это тоже справедливо, т.к. французы «взяли» это слово у римлян. Раскрывая понятие парламента, обычно применяют термины: высший законодательный и представительный орган. Представительный – означает, что в этом органе заседают представители страны – депутаты. А законодательный – означает, что их действия является принятие законов.

Для того чтобы понять роль, сущность, цели и задачи различных парламентов, лучше всего применить традиционный способ изучения материала – провести его классификацию. Встречаются различные классификации парламента, но чаще всего начинают классифицировать парламенты по структуре. С этой точки зрения парламенты делятся на однопалатные и двухпалатные. Однопалатные называются монокамеральными, а двухпалатные – бикамеральными.

Термин «палата» (от лат. *palatium* – дворец, чертог) означает собой часть парламента. Если парламент имеет одну палату, то, естественно, она и составляет весь этот орган власти. В двухпалатных парламентах палаты – два отдельных, независимых друг от друга структурных подразделения.

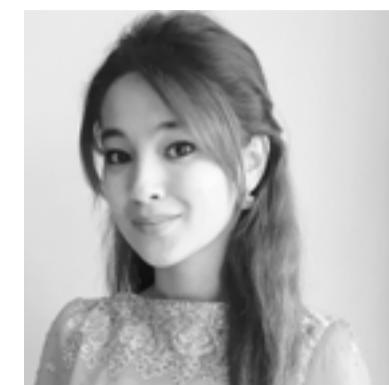
Однопалатные парламенты обычно существуют в небольших по территории и населению унитарных государствах. Например, в Болгарии, Венгрии, Греции, Латвии, Литве, Португалии и др. К достоинствам однопалатных парламентов относятся: простота и компактность структуры парламента; избираемость в парламент гражданами страны напрямую; быстрое принятие законов и иных правовых актов из-за простоты законодательного процесса; большие полномочия парламента; политическая ответственность правительства перед парламентом.

ва перед парламентом; равный статус всех депутатов парламента. В то же время исследователями отмечаются недостатки однопалатных парламентов: недостаточная представительность административно-территориальных единиц государства в парламенте; отсутствие противовеса в виде второй палаты парламента; опасность радикализации парламента, усиление партийного засилья; противопоставление парламента другим государственным органам.

Двухпалатная структура парламента получила значительное распространение в мире благодаря ряду своих преимуществ: обе палаты взаимно сдерживают друг друга в сфере власти; двухпалатный парламент более эффективно сдерживает исполнительную власть; обеспечивает более широкое представительство избирателей, особенно в многонациональных странах; наличие второй палаты обеспечивает более тщательную переработку законопроектов и др.

У двухпалатной парламентской системы существуют и недостатки: однопалатный парламент работает более эффективно, поскольку наличие второй палаты усложняет и затрудняет законодательный процесс; вторая палата нередко выступает как тормоз на пути демократии, особенно когда её члены не избираются или же избираются посредством непрямых выборов; в самой двухпалатной системе заложена возможность возникновения конфликтов в структурах власти; двухпалатный парламент может служить доступом к процессу определения политики, так как окончательная выработка законодательных актов находится в руках объединенных комитетов; вторая палата способствует консерватизму в политике, поскольку она поддерживает существующие конституционные устройства и иногда отражает интересы лишь правящих элит.

В системе разделение властей в РТ главенствующую роль занимают орган законодательной власти. Этот институт власти в РТ имеет сравнительно недолгую историю. В РТ этот институт, прежде чем принял

Фарахноз ЗИЁЕВА
студент 4-го курса

нынешний вид она прошло в несколько этапов. В 1926 году был образован Съезд советов как высший представительный орган ТАССР. Следующей ступенью было образование Верховного Совета как высшего представительного органа в соответствии с Конституции ТССР 1937 года, которая просуществовала вплоть до 1994 года. Конституции 1978 года не вынесла каких-либо серьезных изменений в структуру этого органа. После принятия независимости встал вопрос о создании профессионального парламента. В соответствии с Конституцией 1994 года был создан новый представительный орган государственной власти, которой получил название Маджлиси Оли. Однако он был создан по образу и подобию прежнего Верховного Совета и результат его деятельности показал неэффективность такой модели построения представительного высшего и законодательного органа. В результате было принято решение о создании двухпалатного парламента, которое было внесено в ходе референдума о внесении изменений и дополнений в Конституцию 1999 года. Начиная с этого времени, ведет свой отчет новый этап построения представительного и законодательного органа государственной власти в РТ. При формировании новой структуры парламента в РТ был использован опыт стран с давней парламентской историей, также опыт государств, образовавшихся на постсоветском пространстве, в частности России и Казахстана.

Н.С. НОЗИРОВА
омӯзгори МТУМ №42

Рисолати хар як омӯзгор ба гайр аз таълиму тарбия, инчунин огоҳ намудани хонандагон аз таърихи миллии худ аз ҷашниҳо миллии он ва ошно намудани то либилим аз арзишҳо миллии он мебошад.

Айни хол ки мо дар арафаи иди Парчами миллий карор дөрем, бинобар ин, оид ба аҳамияти ин рӯз дар фаҳмиши дарки хонандагон гуфта мегузарем. Хонандагон-кӯдакон бисёр зирку ҳушёр ва кунҷков хастанд. Бинобар ин, дар оиана нилгун, дар маъракаҳо ҷашниҳо диккат медиҳанд, ки чӣ тавр ба шарафи ғолибе ё ба муносабати иде

Парчами миллии ҶТ парофшон мегардад. Саволҳо зиёде мединанд ва меҳоҳанд, ки чӣ қадар арзиши баланд доштани онро донанд.

Аз ин рӯ, мо омӯзгоронро лозим аст, ки дар бораи таърихи пайдоиш, аҳамияти сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии он бо забону шевай ба хонандагон фахмо гуфта гузарем.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий, Пешвои миллиат мухтарам Эмомали Раҳмон дар суханронии худ ҳангоми ифтиҳои расмии пояи Парчами миллий ҷунин баён намуда буданд: «Парчами миллий ифодагари истиқлол, нангӯ номус, ватандустиву ҳуввияти миллии мардуми кӯханбунёд мост». Дар хар як муассисаҳо таълим доимо Парчами миллий парофшон буда, дар ҷашниҳо бошад ба таври идона барав-

роҳта мешавад.

Барои боз ҳам ба қадри арзиши волои Парчами миллий расидан мо метавонем дар синф ҷунин ҷордандагонро роҳандозӣ намоем. Дар охири ҳафтагӣ таҳсил сардори синф баҳоҳои хонандагонро аз назар гузаронда шумораи баҳои аълоеро, ки хонанда дар тӯли ҳафта гирифтааст, мешуморанд ва он ҳафта Парчами миллий ба шарафи ҳамон хонанда бо дасти ҳуди ӯ парофшон карда мешавад ва давоми ҳафтагӣ таҳсил он менистад. Ин метавонад ҳам хонандагонро бо баҳои аълоо хонандагонро шавканд кунад ва ҳам арзиши баланди Парчами миллиро ба хонандагон нишон дихад.

Умединор ҳастем, ки натанҳо дар як синф баҳоҳо дар тамоми ҷаҳон Парчами миллии ҶТ парофшон гардад.

ПАРЧАМ – ИФОДАКУНАНДАИ ИСТИҚЛОЛУ ОЗОДӢ

Боиси ифтихору сарфарозист, ки имсол мардуми шарафманди точик аз 27-умин солгарди қабули яке аз муқаддастарин рамзҳои давлатӣ – Парчами давлатии ҶТ дар фазои сулҳу субот ва озидиву ободӣ истиқбол мегиранд. Бо дарназардошти ин, идораи рӯзномаи “Минбари ҳуқуқшинос” тасмим гирифт то андешаи донишҷӯёро оид ба ин санаи фарҳунда, яъне Рӯзи парчам манзури хонандай гиромӣ гардонад.

**Бахтовар
АШУРОВ
донишҷӯи соли 4**

Дар тамоми кишварҳои ҷаҳон аз ҷониби шаҳрвандон эҳтироми рамзҳои давлатӣ ба ҷо оварда мешавад. Рамзҳои давлатии Тоҷикистон дар низомномаҳои даҳлдор, ки онҳоро Маҷлиси Олии ҟТ тасдик мекунад, инъикос ёфта буданд. Баъдан, 12 майи соли 2007 Қонуни ҟТ «Дар бораи рамзҳои давлатии ҟТ» қабул карда шуд, ки моҳият ва тартиби истифодаи расмии Парчам, Нишон ва Суруди миллиро муқаррар мекунад. Яъне пештар низомномаҳои марбут ба рамзҳои давлатии ҟТ рамзҳои давлатиро дар алоҳидагӣ муйян мекарданд, вале қонуни мазкур макоми ҳар се рамзи асосии давлатии Тоҷикистонро дар якҷояй муқаррар мекунад.

Парчам, Нишон ва матнӯи оҳанги Суруди миллий аз ҷониби Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҟТ тасдик карда мешавад.

Тибқи Қонуни ҟТ «Дар бораи рамзҳои давлатии ҟТ» Парчами давлатии ҟТ дар ҷойҳои зерин ба таври доимӣ афроҳта мешавад: дар боло ё пештоқи бино ва ё бо пояи маҳсус дар ҳавли қароргоҳи расмии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии ҟТ, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҟТ, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, судҳои ҟТ, макомоти прокуратураи ҟТ, Бонки миллии Тоҷикистон, Комиссияи марказии интихобот ва ҟТ, вазоратҳо, кумитаҳои давлатӣ ва макомоти дигари идораҳои давлатии ҟТ, макомоти маҳаллии хокимияти давлатӣ, макомоти худидоракунии шаҳрак ва дехот (ҷамоатҳо), намояндагиҳои дипломатӣ ва дигар ташкилотҳои ҟТ дар мамлакатҳои хориҷӣ ва ташкилотҳои байналмилалий.

**Тутинисо
ИСМАТОВА**

донишҷӯи соли 1

Тоҷикистон 14 октябри соли 1924 ҳамчун Чумхурии Муҳтори Шӯравии Сотсиалистӣ ташкил гардид ва 16 октябри соли 1929 ба Чумхурии Шӯравии Сотсиалистӣ мубаддал гардида, ба ҳайати ЙҶШС доҳил гардид.

Ниҳоят 23 февраля соли 1929 аввалин парчами ҳудро қабул намуд. 25 февраля соли 1931 бошад парчами ҳудро иваз намуд. Соҳти ин парчам ростқунҷашакл буда, аз ранги сурҳи иборат буд ва дар сатҳи болоии парчам бо ҳатҳои зарди зарҳалин бо вожаи лотинӣ “G.SS ТО҆ЖИКИСТОН” навишта шуда буд. 4 июля соли 1935 рамзи парчам дигарун шуд ва номи ҷумҳурий дар парчам ба забони русӣ навишта шуд. Соли 1940 алифбо аз лотинӣ ба кирили русӣ табдил ёфт. Ранги парчам чи хеле буд, ҳамон ҳел монд, аммо ҳарфҳои зарҳалин он ба вожаи тоҷикӣ “РСС ТО҆ЖИКИСТОН” ва кирили русӣ “ТА҆ДЖИСКАЯ ССР” навишта шуд. Дар болои номи ҷумҳурий нишонаи заррини “досу болға” низ тасвир карда шуд.

ҶШС Тоҷикистон 20 марта соли 1953 рамз ва нишонаи парчамро ба қулий тафъир дод. Парчам ин пораи матои сурҳи ростқунҷашакл буда, дар сатҳи болоии он як аҳтари панҷгуша ва расми “дос ва болға” бо ранҳои зарҳалин тасвир шуда, ба андози муйян дар парчам дурахи сафед ва сабз доҳил карда шуд. Ранги сафед ду барobar пахттар аз раҳи сабз буд. Ранги сафед рамзи пахтакорӣ, бунёди саноати кишвар ва ранги сабз бой будан аз маҳсулоти кишварзиро ифода мекард.

Соли 1991 Тоҷикистон ба парчами пешниаи шӯравӣ каме дигаргунӣ доҳил намуда, то соли 1992 ба кор бурд.

Ва ниҳоят, бори охир ҶТ 24 ноябриси соли 1992 дар Иҷтисодияи XXI Шӯрои Оли парчами соҳибистиклонии ҳудро қабул кард. Парчами давраи соҳибистиклонии ҟТ аз се ранг: сурҳ, сафед, сабз иборат буда, дар миёнҷаҷои парчам тоҷ бо ҳафт аҳтар оварда шудааст. Айни ҳол дар ҟТ парчам муқаддасоти асосии мамлакат ба ҳисоб меравад.

**Рузики
ҒАФУРЗОД**

донишҷӯи соли 2

Парчам аз замонҳои қадим яке аз рамзҳои асосии давлатдории тоҷикон ба шумор мерафт. Тавре ки аз саҳифаҳои таърихи ғановатманди ҳалқамон бармеояд, яке аз парчамдорони нахустини ҳалқи мо Қоғаи оҳангар буд, ки барои барҳам задани пояи ҷабру бедодӣ ва ба даст овардани озодиву истиқлол талошу мубориза бурдааст. Парчам дар тӯли садсолаҳои зиёд моияи ифтихору ғурури гузаштагони мо буда, дар қатори рамзуаркони давлатдории онҳо мақому манзалати пурарҷ дорад. Бо пешниҳоди Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллиат, Президенти муаззами миллиат мухтарам Эмомали Раҳмон 24-уми ноября ҳамчун рӯзи Парчами давлатӣ қабул шудааст. Ҳадаф аз роҳандозии боз як ҷашинаи давлатӣ эҳтиромгузорӣ ва қадршино-

хифзи дастовардҳои он хидоят намояд.

**Мехрубон
ЁРМАҲМАДЗОДА**

донишҷӯи соли 2

Парчам ҳамчун рамзи ифтихору сарбаландӣ, рамзи ҳастии давлат, ваҳдату ягонагӣ, ҳамдигарфаҳмиву иттиҳоди ҳалқу миллиатҳои ҳар сарзamin мубориза онҳо барои озодӣ ва дигар аломатҳои ифодакунандай истиқлолияти давлатӣ

шинохта мешавад. Ҳалқи тоҷик дар тули мавҷудияти ҳуддирафшои гуногун доштад, ки намунаи барҷастаи он Дирафши Қоғиён аст. Таъриҳшиносон овардаанд, ки Дирафши Қоғиён солҳои сол мояи ифтихору ғурур ва илҳомбахши миллиати тоҷик ба ҳазорсолаҳои пеш марбут мебошад.

Парчами давлатии ҟТ яке аз рукнҳои асосии муқаддасоти миллий ва соҳибистиёй ба шумор меравад. Бо дидани парчам ифтихори ватандорӣ ва ҳувияти миллий дар шаҳс боло меравад. Бигзор парчами давлатии Тоҷикистони соҳибистиклони мобариза аз сарҳои миллиати тоҷик ва давлати тоҷикон ҷовидон паррофшон бошад ва моро ба сӯи ояндаи ободу осуда рахнамо созад.

**Комрон
РУСТАМОВ**

донишҷӯи соли 2

Парчами миллий ҳамчун муқаддасот ва рамзи давлат унвон шудааст. Бар асоси ин пешниҳоди Пешвои миллиат ба парлумон ба Қонуни ҟТ “Дар бораи рӯзҳои ид” иловагоҳо ворид гардида, тибқи он ҳар сол Рӯзи парчам 24-уми ноября таҷдил карда мешавад. Парчами давлатии Тоҷикистон 24-уми ноября соли 1992 аз тарафи Шӯрои Олии ҟТ қабул шуда, аз ранҳои сурҳ, сафед, сабз ва тоҷи ҳафт ситора иборат аст. Парчами мо рамзи ҳаётӣ осоишта, ваҳдати ҷовидони миллий ва умед ба фардои ободи ҳалқи Тоҷикистон аст. Аз ин рӯ, муҳабbat ва эҳтироми Парчами миллии мо бояд дар қалби ҳар фарди бонангӯ номус маъво дошта бошад ва ўро ба ифтихор аз давлату давлатдорӣ, таҳқими истиқлолияти миллий ва

лиамон боз боло гирифт, акнун дарёфтем, ки ин парчами аҷодӣ то ба қадом ҳад барои мө азизу арҷанд будааст. Парчам аз се ранг иборат аст, ранги сурҳ (аз ҳама боло), ранги сафед (дар мобайн) ва ранги сабз (аз ҳама поён) мебошад. Дар байн парчами Тоҷикистон расми тоҷи тиллои доро 5 қуллаи нимдавраи ситорадор ҳаст.

Ранги сурҳ – рамзи муборизаву ҷоннисории ҳалқ барои озодӣ ва истиқлол, ранги сафед – нишонаи баҳту саодат, умеду орзу ва ранги сабз – нишонаи сарсабзиву шукӯфӣ, сарбаландиву хуррамӣ ва абадият мебошад. Дар байн парчами тасвири тоҷ ва ҳафт аҳтар ҷой гирифтааст, ки он ишораҳои таърихии давлатдории Тоҷикистони соҳибистиклон мебошад.

**Давлатӣ
СУЛТОНОВ**

донишҷӯи соли 1

Парчами давлатӣ дар радифи дигар муқаддасоту рамзҳои миллий яке аз рамзҳои муқаддасу асосии давлату миллиати тоҷик ба шумор меравад. Пайдост, ки аз азал ҳалқу миллиати тоҷик давлатдору парчамдор будааст. Бешубҳа, таърихи парчамдории миллиати тоҷик ба ҳазорсолаҳои пеш марбут мебошад. Зикр кардан ба маврид аст, ки бешак мисоле аз ин гуфтаҳо Қоғаи оҳангар мебошад, ки яке аз нахустин парчамдорони ҳалқи мо будааст. Ӯ пешдомани ҷарми ҳудро ҳамчун чӯб баста, дар зери он мардумро ҷамъ оварда, бо як нерӯи бузурге онҳоро барои мубориза, бар зидди зулму ситами душман, баҳри озодии Ватану миллиат часуронаву далерона фаро хонд. Ҳушбахтона, пас аз пош ҳӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ҟТ истиқлолият ба даст овард. Баъдан бо ибтикори сиёсати хирадманданаву начибона, оқилонаву сулҳӯёнаи фарзанди барӯманди миллиати тоҷик Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешои миллиат, мухтарам Эмомали Раҳмон мө тавонистем соҳиби парчами нави давлатдории тоҷикон гардем.

Арҷ гузаштан ба муқаддасоти миллий, пос доштан, қадр ва ҳифзи қардани онҳо вазифаи аввалиндараваҳои ҳар як фарди миллиати тоҷикон мебошад. Парчами миллий ифодагари бародариву баробарӣ, ҳамbastagivу яқдилӣ ва қурдату иттиҳоди ҳалқамон мебошад, ки онро мө аз ниёғони хеш ба ҷо бурдаем. Бигзор ки ҳамеша Парчами миллий дар осмони соғу бегубори Тоҷикистон паравашону чилвагар бошад.

ПАРЧАМ – РАМЗИ ИСТИКЛОЛИЯТИ ДАВЛАТИ

24 НОЯБР – РЎЗИ ПАРЧАМИ ДАВЛАТИ

Парчам нишони сарфарозихои мардуми тоҷик, далели шуҳрату иқбали баланд ва шуӯҳафзои истиқлоли мамлакат мебошад. Парчами давлатии ҶТ ҳамрадифи соҳибиҳтиёри давлат буда, аз солҳои нахустини ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ чун рамзи муқаддас арзи хастӣ дорад. Халқи тоҷик сарфароз аз он аст, ки парчами миллии ҳудро дорост. Парчами миллии метавонад дар радифи дигар рамзҳои давлатӣ эътирофкунандаи халқи тоҷик дар арсаи байналмилалӣ бошад. Парчам далели шуҳрату иқбали баланди халқи тоҷик аст, зеро эътирофкунанда ва муайянкунандай истиқлолияти давлатӣ дар ҷомеаи ҷаҳонӣ парчам ба ҳисоб меравад. Гувоҳи ин гуфтаҳо ҷойгир кардани парчами давлатии ҶТ дар назди ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ ва паррафшон кардани он дар коференсияву симпозиумҳои байналмилалӣ мебошад.

ПАРЧАМ – ДАЛЕЛИ ШУҲРАТУ ИҚБОЛИ БАЛАНД

Парчам рамзи ҳаёти осоишта, баҳту иқбали сафед, умед ба фардои дурахшон ва лоиқи эҳтироми ҳар шаҳрванди ҳудогоҳу ҳудшинос аст. Доштани парчами миллии ифодакунандаи осудаҳоӣ ва ҳушбахтии шаҳрвандони қишвар ба ҳисоб меравад. Паррафшон будани парчами давлатӣ дар назди мақомоти давлатӣ, корхонаву муассисаҳо, ташкилотҳо ва ҳуҷраҳои корӣ нишон аз мавҷудияти ҳаёти осоишта дар қишвар мебошад. Парчам ифодакунандаи орзуви армонҳои халқи тоҷик аст, ки ҳусусиятҳояш дар рангҳои он ифодаи ҳудро ёфтаанд. Мавҷудияти эҳтироми нисбати парчами миллий умед ба фардои дурахшони миллиат аст. **ПОС ДОШТАН ВА ЭҲТИРОМ КАРДАНИ РАМЗҲО ВА МУҚАДДАСОТИ МИЛЛӢ ВАЗИФАИ ҲАР ЯК ШАҲРВАНДИ МАМЛАКАТ АСТ.** Аз ҳуд кардани илмҳои гуногун, омӯзиши забонҳои ҳориҷӣ ва баланд бардоштани сатҳи

саводнокии ҳар фарди ҳудшиносу ҳудогоҳи миллиат метавонад боис ба эҳтироми дучанд нисбати парчами миллий, давлат ва дигар рамзҳои давлатӣ гардад.

Эҳтирому арҷ гузоштан ба парчами давлатӣ сарҷашмаи ифтиҳор

аз давлату давлатдории миллий мебошад. Парчам чун рамзи ҳосаи истиқлолият, ватандорӣ, соҳибдавлатӣ ва рамзи ҳастии миллиат сазовор ба он аст, ки эҳтирому арҷ гузоштан ба он қарзи ҳар як шаҳрванд бошад. Дар натиҷаи эҳтирому арҷ гузоштан

ба парчами давлатӣ ҳалқи тоҷик ифтиҳор аз давлату давлатдории миллий мекунанд. Кафолат ва эътирофи ҳуқуқҳои шаҳрвандон меҳри онҳоро нисбати давлат, мақомоти давлатӣ, муқаддасоти миллий, рамзҳои давлатӣ, аз ҷумла парчами давлатӣ зиёд мегардонад.

ПАРЧАМ – РАМЗИ ҲАЁТИ ОСОИШТА

Парчам рамзи ваҳдат ва ягонағии давлат аст, зеро моҳи ноябр соли 1992 дар Ичлосиюни XXI Шӯрои Олии Тоҷикистон, ки дар он тақдиди ояндаи давлати миллий, давлати тоҷикон тарҳрезӣ гардида, ба сӯйи ҳадафҳои умумимилий, сулҳу субот ва ваҳдати миллий қадамҳои нахуст гузошта шуданд, баробари андешидани тадбирҳои зарурӣ, доир ба таъмини сарҷамъии мардум ва хифзи тамомияти арзии қишвар, инҷунин рамзҳои нахустин давлати соҳибистиклоламон – Парчам ва дергар Нишон қабул карда шудаанд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллиат, Президенти қишишвар мухтараи Эмомали Рахмон бо нишони эҳтирому садоқат ба Парчами миллиамон бо фармони ҳуд аз 20-уми ноября соли 2009, рӯзи 24-уми ноября ӯзбекӣ Парчами давлатии ҶТ эълон доштааст.

Якуб ҲАҚИМОВ
донишҷӯи соли 4

**Рангҳои парчами мо ҳушчило,
Точи он мероси қайшоҳӣ ба мо.
Ҳафт ахтар ҳафт бурҷи роҳи нур,
Роҳқушои олами баҳту сурур.
Тоҷикистон, Парчамат поянда бод,
Ҷовидон фарзандҳоят зинда бод!**

**Ранги сабзаш сабз шуд аз ҷони мо,
Ранги сурҳаш ҳуни аҷдодони мо.
Дар сафедияш раҳи баҳти сафед,
Мебарад моро ба фардои умед.
Тоҷикистон, Парчамат поянда бод,
Ҷовидон фарзандҳоят зинда бод!**

ҲАҚНАЗАР ФОИБ